

RASEINIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS DIREKTORIUS

**ĮSAKYMAS
DĖL PRITARIMO RASEINIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „LIEPAITĖ“ IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PROGRAMAI**

Nr.
Raseiniai

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 18 straipsnio 1 dalimi, 29 straipsnio 8 dalies 2 punktu, Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. V-1009 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. ISAK-627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ pakeitimo“, 3 punktu, Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2012 m. rugpjūčio 29 d. sprendimo Nr. (1.1)TS-352 „Dėl įgaliojimų suteikimo Raseinių rajono savivaldybės administracijos direktoriui“ 1.1 papunkčiu:

1. P r i t a r i u Raseinių lopšelio-darželio „Liepaitė“ ikimokyklinio ugdymo programai (pridedama).

2. Į p a r e i g o j u Raseinių lopšelio-darželio „Liepaitė“ direktorių patvirtinti ikimokyklinio ugdymo programą.

3. P r i p a ž i s t u netekusiu galios Raseinių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. rugpjūčio 24 d. įsakymą Nr. A₁-813 „Dėl pritarimo Raseinių lopšelio-darželio „Liepaitė“ ikimokyklinio ugdymo programai“.

Šis įsakymas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka per vieną mėnesį nuo paskelbimo ar įteikimo suinteresuotai šaliai dienos gali būti skundžiamas Regionų apygardos administracinio teismo Šiaulių rūmams (Dvaro g. 80, LT-76298 Šiauliai).

Administracijos direktorius

Edmundas Jonyla

PATVIRTINTA

Raseinių lopšelio-darželio „Liepaitė“

direktoriaus 2021 m. d.

įsakymu Nr.

PRITARTA

Raseinių rajono savivaldybės administracijos

direktoriaus 2021 m. d.

įsakymu Nr.

RASEINIŲ LOPŠELIS-DARŽELIS „LIEPAITĖ“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

2021 m.
Raseiniai

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Švietimo tiekėjo duomenys

Pavadinimas - Raseinių lopšelis-darželis „Liepaitė“.

Teisinė forma - Raseinių rajono savivaldybės biudžetinė įstaiga.

Grupė - neformaliojo švietimo, ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Adresas - Šatrijos g. 2, LT – 60180, Raseiniai.

El. paštas - rastine@ldliepaite.lt

Vaikai ir jų poreikiai

Lopšelyje-darželyje ugdomi 1,5 – 7 m. vaikai. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai, integruojami į bendrojo ugdymo grupes. Ikimokyklinio ugdymo įstaigą lanko miesto ir aplinkinių gyvenviečių vaikai, yra vaikų iš socialinės rizikos šeimų.

Programa orientuota į vaikų poreikių tenkinimą:

- ✓ Būti sveikam, saugiam, aktyviam ir judriam.
- ✓ Būti savarankiškam, iniciatyviam, bendraujančiam, tolerantiškam skirtybėms.
- ✓ Kurti, improvizuoti.
- ✓ Domėtis aplinkiniu pasauliu, pajusti pažinimo džiaugsmą tyrinėjant, eksperimentuojant.
- ✓ Būti motyvuotu, sėkmingai besimokančiu ir brandžia asmenybe.

Pedagogų pasirengimas

Lopšelyje-darželyje dirba kvalifikuoti ikimokyklinio ugdymo mokytojai, priešmokyklinio ugdymo mokytojai, meninio ugdymo mokytojas, socialinis pedagogas, logopedai, specialusis pedagogas, gebantys ugdyti šiuolaikinį vaiką, suteikti jam pagalbą, atsižvelgiant į individualiuosius ir specialiuosius ugdymosi poreikius, galimybes, išvelgti daromą pažangą, įvertinti pasiekimus, priimti vaiką tokį, koks jis yra. Pedagogai yra įgiję aukštąjį universitetinį ir aukštesnįjį išsilavinimą, atestuoti, turintys mokytojo, vyresniojo mokytojo ir metodininko kvalifikacines kategorijas. Įstaigos pedagoginė bendruomenė yra BDT (Besimokančio darželio tinklo) nariai, respublikinės ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijos „Sveikatos želmanėliai“, RIUKKPA (respublikinės ikimokyklinių ugdymo įstaigų kūno kultūros asociacija), Sveikatą stiprinančių mokyklų, logopedai – Lietuvos logopedų asociacijos nariai. Įstaigos pedagogai kelia kvalifikaciją rajono, respublikos organizuojamose renginiuose, rengia metodines ugdymosi priemones, dalijasi gera darbo patirtimi. Įstaiga yra besimokanti organizacija, jos veikla nuolat vertinama, tobulinama. Pedagogai geba pagrįsti savo veiklą, ją sisteminti ir skleisti pozityvią darbo patirtį.

Regiono ir įstaigos savitumas

Raseinių lopšelis-darželis „Liepaitė“ įsikūręs rytinėje miesto dalyje, nutolęs nuo miesto centro, privačių namų kvartale. Lopšelių-darželis supa graži, erdvi daug žalumos ir gėlynų turinti aplinka. Greta yra Raseinių kūno kultūros ir sporto centro stadionas, Raseinių Viktoro Petkaus pagrindinė mokykla, AB „Šatrija“, Prabaudos pušynėlis, šeimos kepyklėlė „Laugena“, sulčių spaudykla. Ugdytiniai lankosi S. Girdžiaus vairavimo mokykloje, Raseinių priešgaisrinės saugos tarnyboje, Dubysos regioniniame parke, UAB „Raseinių komunalinės paslaugos“, Maironio parke, prie Magdės šulinio ir mieste esančių vandens telkinių.

Kultūrinius poreikius tenkina Raseinių krašto istorijos muziejus, Raseinių Marcelijaus Martinaičio viešoji biblioteka.

Įstaiga turi erdvią sporto salę, turtingą sportiniais įrengimais ir inventoriumi. Lopšelyje-darželyje prioritetas teikiamas sveikatos saugojimui ir stiprinimui. Sukaupta nemaža sveikatos ugdymo patirtis, sukurta šiam ugdymui tinkama aplinka. Dirbama pagal patvirtintą individualią programą „Auk sveikas, vaikelis“. Lopšelyje-darželyje yra atnaujinamos ar sukuriamos naujos erdvės pritaikytos vaikų sveikatingumui bei ugdymo proceso organizavimui. Įstaiga siekia integruoti STEAM ir patyrimines veiklas į ugdymo procesą.

Įstaigos **misija** – užtikrinti kokybišką ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų įgyvendinimą patrauklioje edukacinėje-kūrybinėje aplinkoje, saugoti vaiko sveikatą, būti saugiam, formuoti vaiko vertybines nuostatas

Lopšelio – darželio **vizija** – ugdyti ateities žmogų, gebantį ieškoti, sveikai gyventi ir kurti visą gyvenimą.

Siekiant užtikrinti šiuolaikinio ugdymo realijas, vadovaujamosi humanistine psichologija. Lopšelio-darželio „Liepaitė“ veikla paremta **filosofija** – kiekvienas vaikas – individualybė. Dėmesio centre – vaikas, jo poreikiai, jo saviraiška. Vaikas – asmenybė, siekianti ir gebanti kurti, tyrinėti ir veikti. Tai asmenybė, kuri laisvai realizuoja savo kūrybines galimybes, asmenybė, kuri yra autentiška, unikali ir jai būdinga saviraiška. Vaikas yra aktyvus, jis gali sąmoningai pasirinkti, gali prisitaikyti ir kisti.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

- ✓ Būtų tenkinami vaiko fiziologiniai poreikiai (mityba, poilsis);
- ✓ Kokybiškai ugdytūsi, pasirengtų mokyklai;
- ✓ Įgytų savarankiškumo, sveikos gyvensenos, bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais įgūdžių;
- ✓ Būtų teikiama specialioji pedagoginė pagalba;
- ✓ Vaikai dalyvavautų papildomame ugdyme, įvairių būrelių veikloje;
- ✓ Tinkamai elgtūsi įvairioje socialinėje aplinkoje;
- ✓ Būtų saugi, estetiška ir vaiko poreikius tenkinanti ugdymo(-si) aplinka;
- ✓ Būtų palanki pedagogų sąveika su vaikais ir tėvais.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo programa sudaryta remiantis šiais principais:

Humaniškumo principas – vaikas gerbiamas kaip asmenybė, jam garantuojama teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį ir asmeninę patirtį.

Vaikas patitiki suaugusiais.

Demokratiškumo – ugdomas kritiškai mąstantis, tolerantiškas, iniciatyvus, mokantis bendrauti su kitais, žmogus. Išlaikoma pusiausvyra tarp vaiko pasirinktos ir pedagogo pasiūlytos veiklos.

Individualizavimo ir diferencijavimo – siekiama vaiko fizinio, emocinio, socialinio, intelektualinio ugdymo individualizavimo. Taikomos skirtingos ugdymo formos, skirtingi poveikio būdai, metodai, atsižvelgiant į vaiko brandos ypatybes, gebėjimus, sveikatą, patirtį, skirtingus pasaulio pažinimo būdus ir pomėgius.

Sveikatinimo – tenkinami vaiko saugios ir sveikos gyvensenos poreikiai. Vaikas ugdomosi nuostatą savarankiškai laikytis asmens higienos, aktyvios veiklos, poilsio ir maitinimosi režimo, pratinasi saugoti savo ir kitų fizinę bei psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai jaustis artimoje aplinkoje.

Prieinamumo – ugdymo turinys sudaromas taip, kad jį būtų galima lanksčiai taikyti atsižvelgiant į vaiko brandos ypatybes, gebėjimus, sveikatą, turimą patirtį, skirtingus pasaulio pažinimo būdus ir pomėgius.

Tęstinumo – siekiama, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo šeimoje ar ikimokyklinėje grupėje prie ugdymo priešmokyklinėje grupėje, o vėliau – mokykloje. Atsižvelgiant į turimą vaiko patirtį, sudaromos sąlygos jam toliau bręsti ir tobulėti.

Integralumo – siekiama ugdymo tikslų, uždavinių, turinio, metodų dermės, specialiųjų poreikių turinčių vaikų integracijai.

Kolegialumo principas – tai visuminis – apimantis pažinimo, socialinę, kultūrinę, fizinę, emocinę ir dvasinę sritis ir ugdymas grindžiamas lygiateisiškumu ir teise, būti skirtingam.

Ugdymo aplinkos reikšmingumo – sudaroma aplinka, kurioje vaikas rastų iššūkių ir taip galėtų tyrinėti, pažinti, kurti.

III. TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Tikslas. Atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai:

1. Saugoti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikį.

2. Ugdyti vaiko kūrybiškumą, skatinti atsiskleisti meno priemonėmis ir kitais būdais.
3. Plėsti vaiko supratimą apie aplinkinį pasaulį, plėtoti intelektualius gebėjimus, perimti įvairius pasaulio pažinimo būdus tyrinėjant, eksperimentuojant, darant išvadas.
4. Skatinti veikti, bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais, kartu plėtojant jo emocinę, socialinę, kultūrinę patirtį.
5. Plėsti ir gilinti vaiko supratimą apie gimtosios kalbos savitumą, ugdyti meilę ir pagarbą gimtajam žodžiui.
6. Puoselėti tautos, gimtojo krašto kultūrinį paveldą, formuojant dorines, tautinės kultūros vertybes.
7. Gebėti valdyti ir naudotis informacinėmis technologijomis.
8. Puoselėti gyvąją gamtinę ekosistemą.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Ugdymo turinys

Ugdymo turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimo įstaigoje laiką: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, einant į lauką, bendraujant, dalyvaujant pedagogų organizuojamoje ir pačių vaikų spontaniškoje veikloje. Ugdomos socialinė, sveikatos saugojimo, komunikavimo, pažinimo, meninė kompetencijos. Kompetencijas sudaro ugdytinios vertybinės nuostatos, amžiaus tarpsnį atitinkantys gebėjimai, žinios, supratimas, vaiko patirtis.

Vaikų pasiekimų jungimas į kompetencijas

Eil Nr.	Pasiekimų sritys	Kompetencijos
1	Santykiai su suaugusiais	SOCIALINĖ KOMPETENCIJA
2	Santykiai su bendraamžiais	
3	Problemų sprendimas	

4	Savivoka ir savigarba	
5	Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA
6	Fizinis aktyvumas	
7	Savireguliacija ir savikontrolė	
8	Emocijų suvokimas ir raiška	
9	Sakytinė kalba	KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA
10	Rašytinė kalba	
11	Aplinkos pažinimas	PAŽINIMO KOMPETENCIJA
12	Skaičiavimas ir matavimas (forma, erdvė)	
13	Tyrinėjimas	
14	Mokėjimas mokytis	
15	Iniciatyvumas ir atkaklumas	
16	Meninė raiška: muzika, šokis, vaidyba, vizualinė raiška	MENINĖ KOMPETENCIJA
17	Estetinis suvokimas	
18	Kūrybiškumas	

Ugdymo metodai

Vaiko ugdymo metodai atspindi veiklos būdus, stimuliuojančius ir nukreipiančius vaikų aktyvią veiklą, apjungiančius pedagogų ir vaikų bendras pastangas tikslo siekime.

- Žaidybiniai metodai, skatinantys vaikų interesą, teigiamas emocijas, padedantys natūraliu būdu sukonzentruoti dėmesį į veiklą;
- Vaizdiniai metodai, nukreipti į vaizdinių apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius tikslinimą;
- Praktiniai metodai, jų pagalba vaikams padedama pažinti ir suprasti juos supančią aplinką, išmokti vienu ar kitu veiksmu;
- Patyriminio ugdymo metodas – tai mokymasis iš patirties, kai iš tiesioginio patyrimo ugdytinis įgyja žinių, įgūdžių ir suformuoja savo vertybes;
- Žodiniai metodai, suteikiantys galimybę perduoti informaciją. Pasakų pasakojimo metodas - tai, ką sunku pasakyti paprastais žodžiais, galima perduoti per pasaką, per pasakos kūrybą padėti atskleisti kūrybinį vaikų potencialą;
- Spontaniškas metodas, kai atsižvelgiama į vaikų siūlymus ir idėjas. Vaiko spontaniška veikla gerbiama ir laikoma vertinga patirtimi, ugdymui panaudojamos netikėtos situacijos;
- Inovatyvūs metodai, taikomi ugdymo procese: vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas, kompiuterinių programų ir žaidimų, interaktyvių lentų naudojimas;
- Kvėpavimo terapijos metodų taikymas – stiprinti imuninę sistemą, mažinti nerimą, įtampą, nemigą, nuovargį, stiprinti krūtinės ląstos raumenis;
- Smėlio terapijos metodų taikymas – skatinti emocinį ir fizinį atsipalaidavimą, pailsinti organizmą, išlieti pyktį ir nerimą, ugdyti kūrybiškumą;
- Kūrybiniai metodai, sudarantys sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų;
- Projektinis metodas – padedantis spręsti problemas, skatinantis sieti žinias su tikrove, ieškant sąsajų tarp daiktų ir reiškinių, pratinantis dirbti grupėje su kitais, sprendžiant visiems aktualią problemą.

Metodai nėra statiški, jie papildomi, atnaujinami atsižvelgiant į vaikų norus, pedagogo sumanymus, valstybines, vietos, šeimos rekomendacijas, naujausią literatūrą, informacinę medžiagą, pedagogų gerą patirtį. Bendravimas, žaidimas, darbas vyksta individualiai ar mažose grupelėse, diferencijuojant poveikio metodus, siekiant, jog kiekvieno vaiko ar pedagogo sąveika būtų specifinė, individuali.

Priemonės:

Literatūra: vaikų literatūra, vaikų enciklopedijos, žemėlapiai ir kt.

Žaislai: stalo žaidimai, konstrukciniai žaidimai, siužetiniai žaislai, kompiuteriniai žaidimai.

Daiktai: inventorius eksperimentavimui, tyrinėjimui, bandymams atlikti, antrinių žaliavų panaudojimas, interaktyvios lentos, grindys, šiltnamis, daržo lysvės.

Lauko žaislai.

Priemonės meniniam ugdymui: įvairūs dažai, kreidelės, pieštukai, tušas, plunksnos, plastilinas, molis, modelinas, įvairių spalvų ir dydžių popierius, medžiagos skirtos aplikavimui, štapavimui, žirkelės, molbertai, išmanusis, kinetinis smėlis ir kt.

Priemonės muzikai, šokiui, vaidybai: vaikų muzikos instrumentai: molinės švilpynės, varpeliai, barškučiai, metalofonai, įvairūs mušamieji, akmenukai, lazdelės, savos gamybos instrumentai, skarelės, kaukės, karūnos, kaspiniai, pianinas, muzikinis centras, garso grotuvas, įvairūs įrašai ir kt.

Priemonės judesių lavinimui: kamuoliai, šokdynės, čiužiniai, lankai, smėlio maišeliai, gimnastikos suoleliai, krepšinio lankai, šokdynės, įvairių dydžių kėgliai, kamuoliai šokinėjimui, futbolo vartai, krepšinio stovai, pralindimui ir laipiojimui skirtos priemonės ir kt.

Informacinės priemonės: kompiuteris, kopijavimo aparatas, muzikinis centras, kompiuteriniai žaislai, žaidimai, multimedija, interaktyvi lenta, techninės ugdymo, garso ir vaizdo priemonės ir kt.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA	
Ugdymosi pasiekimų sritys ir esminiai gebėjimai	Vertybinė nuostata
<p>Savivoka, savigarba - supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p> <p>Santykiai su bendraamžiais - supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p> <p>Santykiai su suaugusiais - pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais.</p> <p>Problemų sprendimas - atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>	<p>Save vertina teigiamai.</p> <p>Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiuoti su bendraamžiais.</p> <p>Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiuoti su bendraamžiais ir suaugusiais.</p> <p>Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</p>
1 žingsnis. Savivoka ir savigarba	
Vaiko pasiekimai	Veiklos gairės
<p>Reaguoja į pasakytą savo vardą.</p> <p>Pradeda jausti savo kūno buvimą - apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judėjimą.</p> <p>Apžiūrinėja, liečia kitą vaiką, tyrinėja jo kūną.</p>	<p>Laikytis pastovaus dienos ritmo ir ritualų, su tais pačiais žaislais žaisti tuos pačius žaidimus.</p> <p>Dažnai kreiptis į vaiką vardu, įvardijant jo jausmus ir veiksmus.</p> <p>Žaisti lietuvių liaudies žaidimus.</p> <p>Žaisti žaidimus su vaiko kūno dalimis, jas įvardijant.</p> <p>Ploti katučių vaiko rankomis.</p> <p>Žaisti darant pauzes, kad vaikas pakartotų judesius, garsus.</p>
<p>Jaučiasi svarbus kitiems – šypsosi, krykštauja, kai aplinkiniai maloniai bendrauja su juo.</p>	<p>Pasitikti ir išlydėti vaiką šiltai, su šypsena, panešioti, pagirti.</p>
<p>Verkia atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą.</p>	<p>Padėti vaikui pajusti prierašumą prie juo besirūpinančio auklėtojo.</p>

	Užtikrinti vienodą dienos ritmą grupėje ir namuose, sužinoti iš tėvų ir taikyti tokius pačius, kaip ir namuose, vaiko ramavimo būdus.
Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako jam kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta.	Rodyti asmeninį dėmesį vaikui. Bendraujant prisitaikyti prie vaiko bendravimo ritmo. Stebėti ir reaguoti į vaiko rodomus ženklus.
1 žingsnis. Santykiai su bendraamžiais	
Patinka žiūrėti į kitus kūdikius, būti šalia kitų vaikų, juos liesti, mėgdžioti jų veido išraišką, veiksmus.	Pasodinti kūdikius vieną šalia kito, duoti tokių pačių žaislų, skatinti bendrauti, tačiau stebėti, kad jie neužgautų vienas kito.
I žingsnis. Santykiai su suaugusiais	
Verkia atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą.	Padėti vaikui pajusti prierašumą prie juo besirūpinančio, auklėtojo, t. y.: palaikyti akių kontaktą su vaiku, jam nusišypsoti. Jį paglostyti, panešioti, pažaisti su juo veidas prieš veidą. Parūpinti vaikui įdomių žaislų. Užtikrinti vienodą dienos ritmą grupėje ir namuose. Sužinoti iš tėvų ir taikyti tokius pačius, kaip ir namuose, vaiko ramavimo būdus.
Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako jam kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta.	Rodyti asmeninį dėmesį vaikui – pažiūrėti į akis, nusišypsoti, pakalbinti, panešioti, pažaisti su juo. Bendraujant prisitaikyti prie vaiko bendravimo ritmo – atsakyti šypsena į vaiko šypseną, pakartoti vaiko sakomus žodžius ir, atvirksčiai, nusišypsoti ir palaukti, kol vaikas atsakys šypsena, kalbėti ir palaukti vaiko atsako. Stebėti ir reaguoti į vaiko rodomus ženklus apie norą būti paimtam ant rankų (tiesia rankas), pažaisti (duoda žaisliuką, veda prie žaislų) ir kt.
1 žingsnis. Problemų sprendimas	
Pakartoja nepasisekusį veiksma, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos.	Padrąsinti vaiką savarankiškai bandyti įveikti iššūkį ar problemą. Pagirti, kai jam pasiseka susidoroti su kliūtimi. Parodyti vaikui naujų veiksmų sunkumui įveikti. Kai vaikas bando atlikti tai, ko padaryti dar negali, padėti jam.

	Jei bando daryti tai, kas pavojinga – aiškinti, kad to daryti negalima, nukreipti dėmesį, nuraminti.
2 žingsnis. Savivoka ir savigarba	
Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti.	Žaisti su vaiku žaidimus, judinant įvairias kūno dalis. Parūpinti dėžę su kamuoliukais, kad vaikas galėtų joje vartytis. Vartoti kūno dalių pavadinimus. Pasiūlyti žaislų su veidrodėliais, žaidimų su drabužių detalėmis (kepurėmis, kaspinais) stebint save nedūžtančiame veidrodyje. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis prašo to nedaryti. Sudaryti vaikui pasirinkimo situacijas, naudoti tik būtinus draudimus (kad nenukristų, nenusidegintų). Demonstruojant ir aiškinant įtraukti vaiką į diskusiją, kas jam patinka ir kas nepatinka.
Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.	Vaikui skirti pakankamai individualaus dėmesio – domėtis, ką jis veikia, pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais.
2 žingsnis. Santykiai su suaugusiais	
Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo.	Sukurti ir laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualų. Grupėje turėti įdomių žaislų, žaidimų vaiko nusiramimui ir sudominimui.
Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos.	Pastebėti, kada vaikui reikia auklėtojo dėmesio, padrašinti, paskatinti jį. Vaikui supykus, užsispyrus, reaguoti pozityviai – jautriai aiškintis pykčio priežastis, padėti vaikui taikyti vis daugiau būdų išreikšti savo poreikiams ir nuotaikai. Žaisti su vaiku taip, kad šis lyderiautų, tampant trūkstamos informacijos teikėju, elgesio modeliu, pagalbininku. Raiškia pritariančia ar nepritariančia veido mimika reaguoti į tinkamus ar netinkamus vaiko veiksmus, poelgius.
Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.	Parodyti vaikams naują aplinką, joje pažaisti ką nors smagaus, malonaus.

	<p>Pristatyti vaikams naujus žaislus, pakviesti vaikus pabandyti su jais pažaisti kartu su auklėtoju. Skatinti vaikus su nauju žaislu žaisti savarankiškai. Prieš einant į salę stebėti spektaklio, nuteikti vaiką teigiamai, kalbėti apie personažus.</p>
2 žingsnis. Santykiai su bendraamžiais	
<p>Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti.</p>	<p>Pratinti vaikus žaisti greta, būti geranoriški vienas kitam. Komentuoti vieno ir kito norus, emocijas, veiksmus. Pagal galimybes parūpinti pageidaujamų žaislų. Padėti vaikams pažinti grupės naujoką. Pristatyti jį kitiems. Stebėti vaikus, stabdyti netinkamus veiksmus ir paaiškinti, kodėl negalima taip elgtis.</p>
2 žingsnis. Problemų sprendimas	
<p>Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus.</p>	<p>Drąsinti vaiką. Rodyti vaikams būtinus veiksmų su daiktais būdus. Patarti, kaip elgtis įvairiose sudėtingose situacijose. Komentuoti vaiko veiksmų ir auklėtojo demonstruojamų veiksmų pasekmes.</p>
<p>Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos.</p>	<p>Siek tiek padėti vaikui įveikti kliūtį ar sunkumą, atlikti sudėtingą veiklą, kad stiprėtų jo pasitikėjimo savimi jausmas.</p>
3 žingsnis. Savivoka ir savigarba	
<p>Kalba pirmuoju asmeniu, sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, pavadina 5-6 kūno dalis.</p>	<p>Bendrauti su vaiku taip, kad šiam reikėtų sakyti: „aš dedu, tu dedi, jis deda“ ir pan. Įvardyti daiktus, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą. Komentuojant vaiko veiklą, būtinai paminėti vaiko vardą. Pasiūlyti žaidimų „Mano – tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“ ir kt. Bendraujant su vaikais tinkamose situacijose paminėti vaiko vardą ir lytį. Kalbėtis su vaikais, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės.</p>

Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.	Pasidžiaugti, paploti, jei vaikas padeklamuoja, padainuoja. Pakomentuoti ir pagirti vaiko pasiekimus atėjusiems jo pasiimti tėvams, kad vaikas tai girdėtų. Pakabinti vaiko darbelius taip, kad jis galėtų juos matyti.
3 žingsnis. Santykiai su suaugusiais	
Lengviau atsiskiria nuo tėvų.	Bendradarbiauti su vaiko tėvais, sužinant naujus jo pasiekimus, išpročius, interesus bei informuojant tėvus apie įstaigoje praleistą dieną.
Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria.	Pritarti vaiko iniciatyvai, tačiau visuomet atskubėti į pagalbą, kai jam reikia suaugusiojo, būti vaiko saugumo garantu. Žaidžiant su vaiku skatinti jo savarankiškumą. Parinkti tinkamus bendravimo su vaiku būdus – pasiūlyti jam rinktis vieną iš dviejų. Jei vaikas nori to, kas jam pavojinga, tikslinga nukreipti jo dėmesį į kitą įdomią veiklą.
Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.	Į grupę retsykiais pasikviesti svečių, kviesti tėvus ar senelius, dalyvauti vaikų ugdymo procese, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis.
3 žingsnis. Santykiai su bendraamžiais	
Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą.	Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu.
Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo.	Grupėje turėti po kelis tokius pačius žaislus. Pakomentuoti draugiškus vaikų veiksmus ir jausmus, pritarti ketinimui žaisti kartu, padėti įsitraukti į bendro žaidimo epizodus. Užtikrinti vaiko saugumą. Paskatinti vaiką išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. Atsiliepti į vaikų pagalbos prašymus. Padėti vaikui įgyvendinti ketinimus atsižvelgiant į kitų vaikų norus.
Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.	Skatinti vaikus žaisti kartu, greta.

	Sukurti žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistų vienas greta kito.
3 žingsnis. Problemų sprendimas	
Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes.	Skatinti vaikus imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Jei vaikas sako „negaliu“, „nemoku“, jį drąsinti.
Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.	Kai vaikui kas nors nepasiseka arba jei jis prašo padėti, pateikti kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų.
4 žingsnis. Savivoka ir savigarba	
Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo.	Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“ „Mano ir kitų jausmai“. Paskatinti vaikus kalbėti apie tai, ko auklėtojas ar kiti vaikai nematė.
Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.	Stebėti, ar neatsiranda nepakankamo savęs vertinimo ženklų, dažnai kartoti, kad vaikas yra ypatingas ir svarbus kitiems grupėje.
4 žingsnis. Santykiai su suaugusiais	
Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju.	Pasiūlyti vaikams veiklos, per kurią reikia kalbėti apie šeimą. Pakabinti vaiko ir šeimos fotografijas. Organizuoti šeimos dienas grupėje. Kviesti tėvus dalyvauti grupės veikloje. Dėl vaikų ugdymo, išvykų, švenčių ir kt. tartis su vaikais bei jų tėvais. Organizuoti stalo žaidimų vakarus su tėveliais. Klaustyti vaikų, skatinti pasakyti savo norus, sumanymus, idėjas, padėti juos įgyvendinti. Padėti vaikams laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį. Vaikui supykus, paskatintikalbėti apie tai, kas jį supykė, padėti rasti tinkamą išeitį, nusiraminti.
Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.	Kviesti į grupę vaikams įdomius žmones ir skatinti vaikus ką nors veikti drauge.
4 žingsnis. Santykiai su bendraamžiais	

Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus.	Skirti pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams. Naudoti smėlio laikrodį, susitarimus ir kitus būdus, padedančius vaikams palaukti savo eilės. Paskatinti paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaisti juo kartu.
Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančius vaikus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.	Komentuoti priimtinius ir nepriimtinius vaiko veiksmus, primenant elgesio taisykles. Mokyti pasakyti sau „ne“, kai norisi pasielgti netinkamai. Atkreipti dėmesį ir pagirti vaiko norą pasidalyti, ypač tose situacijose, kai tenka trumpam atidėti savo norų patenkinimą. Įvairiose situacijose atkreipti vaiko dėmesį į jo veiksmų pasekmes kitam. Vengti lyginti vaikus, vartojant žodžius „geresnis“, „blogesnis“.
Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius.	Skatinti ir palaikyti vaikų draugystes.
4 žingsnis. Problemų sprendimas	
Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema.	Komentuoti vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko įveikti sunkumus.
Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus.	Vaikams susidūrus su problema, skatinti juos prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau.
Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.	Drąsinti vaikus kartu ieškoti išeičių iš susidariusios probleminės situacijos. Padėti vaikams įveikti sunkumus, tariantis kartu su vaikais, padedant jiems apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus.
5 žingsnis. Savivoka ir savigarba	
Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė).	Kalbėti su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį. Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“. Žaisti žaidimus, kuriuose vaikas vaizduoja tai save, tai ką nors kitą, save praeityje arba ateityje.
Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus.	Kalbėtis su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuoti šeimos dienas darželyje, išvykas į darbovietes. Turėti vaiko šeimos, grupės nuotraukų albumus.

	Rengti grupės šventes, prisistatymus tėvams, kitoms darželio grupėms.
Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.	Kalbėtis su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Skatinti ir girti vaiką, tai siejant su jo asmeniu, išsakyti pastabas konkrečiam jo poelgiui ar veiksmui, nesiejant su jo asmenybe. Paskatinti vaikus dažniau keisti žaidimo partnerius, įtraukti į savo žaidimus mažiau populiarius vaikus, paskatinti sakyti komplimentus vienas kitam, žaisti žaidimą „Kas mane pagirs?“ Įžeidus, nuskriaudus draugą paskatinti atsiprašyti ir jam pasakyti 3-5 malonius dalykus. Dažniau kreiptis į vaiką vardu, pagiriant ir jį, ir jo gebėjimus.
5 žingsnis. Santykiai su suaugusiais	
Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio riba. Laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų.	Vaikams prašant įsitraukti į jų žaidimus, atlikti antraeilius vaidmenis, palaikyti jų sumanymus, užduoti klausimų, padedančių plėtoti žaidimą. Kalbėtis su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Būti tinkamo elgesio modeliu vaikams. Kalbėti su jais apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis. Suprasti vaiko priešinimosi priežastį ir padėti jam įveikti kylančias problemas. Grupės vakaronėse skatinti deklamuoti eilėraščių kartu su šeimos nariais.
Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme.	Paskatinti vaikus bendrauti su grupės svečiais, papasakoti apie juos daugiau, kad vaikai turėtų apie ką kalbėtis, kartu su vaikais sugalvoti jiems klausimų.
5 žingsnis. Santykiai su bendraamžiais	
Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia.	Jei grupėje yra vaikų, kurių kiti nepriima į žaidimus, išsiaiškinti to priežastis ir padėti atstumtiesiems įsitraukti į žaidimus.
Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu.	Siūlyti įvairios veiklos, turtinančių vaiko patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. Pagiriant pastiprinti tinkamą, draugišką vaikų elgesį.

<p>Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisiti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui.</p> <p>Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus.</p> <p>Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Tarpininkauti vaikams ieškant išeičių konfliktinėje situacijoje.</p>
<p>Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.</p>	<p>Pasiūlyti veiklos, kurioje keliems vaikams reikia siekti vieno tikslo, skatinti bendradarbiavimą.</p>
<p>5 žingsnis. Problemų sprendimas</p>	
<p>Retsykais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus.</p>	<p>Siūlyti vaikams sudėtingos veiklos, drąsinti jos imtis, drąsiai bandyti, tartis su kitais, eksperimentuoti.</p>
<p>Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių.</p>	<p>Skaityti kūrinių apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes.</p>
<p>Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Kai vaikai susiduria su problema, paprašyti visų pagalvoti, ką galima daryti toje situacijoje.</p> <p>Padėti vaikams geriau suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes.</p>
<p>6 žingsnis. Savivoka ir savigarba</p>	
<p>Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę.</p> <p>Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam ir atsakingai pasirinkti.</p> <p>Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių.</p>	<p>Samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą.</p> <p>Pasiūlyti idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių, Tėvynės tyrinėjimams.</p> <p>Pristatyti vaiko ir tėvų pomėgius vakaronėse, parodose ir kt.</p> <p>Leisti vaikui vis daugiau rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytų elgesio taisyklių.</p> <p>Paskatinti pastebėti juokingą pusę savo klaidose.</p>
<p>Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę.</p>	<p>Skatinti pokalbius, diskusijas apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę.</p>
<p>Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai.</p> <p>Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.</p>	<p>Pasiūlyti idėjų veiklai, skatinančiai tyrinėti kitų palankumo ir nepalankumo vaikui ženklus, aiškintis palankumo ir nepalankumo priežastis.</p>

6 žingsnis. Santykiai su suaugusiais	
<p>Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiaisiais.</p> <p>Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška.</p> <p>Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę.</p>	<p>Padėti vaikams keisti netinkamus bendravimo su suaugusiaisiais būdus, siekiant geranoriškai bendrauti.</p> <p>Kartu su vaikais sudaryti dienotvarkę, tartis dėl jos pakeitimų.</p> <p>Kartu kurti elgesio grupėje taisykles.</p> <p>Sudaryti galimybes vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais.</p> <p>Padėti vaikams išmokyti būdų, kaip pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų (tėvų, senelių, draugų).</p>
<p>Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo.</p> <p>Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimėi.</p>	<p>Aiškintis bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisykles ir galimus pavojus.</p> <p>Išklausyti vaikų pasakojamus atsitikimus su suaugusiaisiais ir pasvarstyti, kaip kitą kartą panašiose situacijose jie galėtų elgtis.</p>
6 žingsnis. Santykiai su bendraamžiais	
<p>Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja.</p>	<p>Sudaryti galimybes vaikams gauti naujų išpūdžių, galinčių praturtinti jų žaidimus.</p>
<p>Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos.</p> <p>Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti pačiam.</p> <p>Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą.</p> <p>Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl?</p> <p>Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p>	<p>Atkreipti vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais, pabrėžiant, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems.</p> <p>Aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai.</p> <p>Kartu su vaikais kurti taisykles, susitarimus, pasiryžtant jų laikytis.</p>
<p>Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius.</p> <p>Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.</p>	<p>Pasiūlyti veiklą, kuriose reikėtų ką nors daryti drauge.</p> <p>Kalbėtis apie draugus ir draugystę.</p>
<p>Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė.</p>	<p>Užduoti vaikams atvirusius klausimus, padedančius apmąstyti problemą: Kas atsitiko? Kaip tu jautiesi? Kaip jaučiasi kiti?</p>
<p>Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p>	<p>Pasako, kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors suplėšys jo piešinį.</p> <p>Žino ir pasako kelis būdus, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja.</p> <p>Išvardija kelias savo grupei būdingas problemas.</p>

Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.	Siūlyti vaikams probleminių užduočių, kurias įveikti turėtų jie patys.
6 žingsnis. Problemų sprendimas	
Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė.	Užduoti vaikams atvirusius klausimus, padedančius apmąstyti problemą: – Kas atsitiko? – Kaip tu jautiesi? - Kaip jaučiasi kiti?
Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.	Vaikui susidūrus su problema, klausti: – Ką tu darei? – Ar tai padėjo įveikti problemą? – Ką dar galima daryti? – Ar tai padės įveikti problemą?
Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.	Siūlyti vaikams probleminių užduočių, kurias įveikti turėtų jie patys.
SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA	
Ugdymosi pasiekimų sritys ir esminiai gebėjimai	Vertybinė nuostata
<p>Kasdienio gyvenimo įgūdžiai - tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p> <p>Fizinis aktyvumas - eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p> <p>Savireguliacija ir savikontrolė - laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p> <p>Emocijų suvokimas ir raiška - atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepią į kito jausmus (užjaučia, padeda).</p>	<p>Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p>Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą, žaidimus.</p> <p>Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p>Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p>
1 žingsnis. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	
Bando savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio.	Žaidžiant mokyti laikyti šaukštelį, puodelį, semti šaukšteliu ir pan. Žaisti žaidimą „Pamaitinkime lėlytę, meškutį“, pratinti būti savarankiškam.

1 žingsnis. Fizinis aktyvumas	
Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn, ko nors įsitvėręs atsistoja, stovi laikydamasis ar savarankiškai, žingsniuoja laikydamasis, vedamas arba savarankiškai, išlaiko pusiausvyrą.	Vaiko regėjimo lauke padėti žaislų ir skatinti ropoti iki jų. Pasiūlyti ropoti peršviečiamu tuneliu, po stalą. Žaisti žaidimus skatinančius vaiką eiti iki suaugusio. Kviesti susipažinti su nauju žaislu: apžiūrėti, liesti, purtyti, gniaužyti ir kt.
Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa ir laiko daiktą saujoje ir jį tyrinėja, perimdamas daiktus iš vienos rankos į kitą.	Siūlyti dėlioti žaislą ar kokį nors daiktą iš vienos rankos į kitą. Lengvais sukamaisiais judesiais masažuoti vaiko delniukus. Žaisti su įvairaus dydžio kamuoliukais, balionais.
1 žingsnis. Emocijų suvokimas ir raiška	
Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų.	Stengtis suprasti kūdikio emocijų reiškimo ženklus ir pasirūpinti juo, kai mažylis yra liūdnas, piktas. Pasirūpinti, kad kūdikis matytų save veidrodyje, kai yra linksmas, liūdnas, piktas. Kalbinti kūdikį ir įvardyti jo emocijas. Užimti jį įdomia veikla, suteikti džiugių, malonių potyrių, nukreipti dėmesį nuo liūdesį keliančių situacijų. Užtikrinti vaiko saugumą.
Atspindi kitų vaikų emocijų raišką.	Paguldėti, pasodinti kūdikį šalia kitų vaikų, duoti žaisliukų, skatinti pabendrauti.
1 žingsnis. Savireguliacija ir savikontrolė	
Gerau jaučiasi įprastoje aplinkoje. Nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas.	Žaisti su vaiku, parūpinti spalvingų, skambančių, judančių žaislų, nedūžtančių veidrodėlių. Sukurti mažai kintančią, saugią aplinką. Kiekvieną kartą vaikui sunerimus reaguoti švelniai ir suteikti fizinį komfortą. Mokyti atpažinti vaikų poreikių raiškos ženklus.
Tapatinasi su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis.	Kalbinti kūdikį, dainuoti jam įvairia intonacija – linksmi, ramiai, liūdnai. Juokinti, džiuginti kūdikį, kad kuo daugiau laiko būtų linksmas, smagus.

2 žingsnis. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	
Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai.	Valgyti savarankiškai žaisti žaidimus „Su kuo lėlytė valgo?“, „Meškiukas nori valgyti“.
Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ar šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprąšytas padeda žaislą į nurodytą vietą.	Sodinti ant puoduko ar klozeto. Žaisti žaidimus imituojant rengimosi veiksmus. Rengiant vaiką, pratinti apsirengti ir nusirengti drabužėlius tam tikra tvarka. Kurti žaidybines situacijas, skatinančias vaiką panaudoti savo mokėjimus ir įgūdžius. Kurti siužetines situacijas, skatinančias vaiką padėti žaislą į jam skirtą vietą.
2 žingsnis. Fizinis aktyvumas	
Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia. Eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą. Bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis. Pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu. Spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą.	Siūlyti žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą. Turėti grupėje žaislą, kuriuos galima stumdyti, sėdėti ar jais važinėti.
Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. Ridena, meta, gaudo kamuolį.	Siūlyti statyti bokštelį, užsukti ir atsukti dangtelius, daryti popierinius kamuoliukus. Žaisti žaidimus smulkiajai motorikai lavinti. Duoti lipdyti iš minkšto plastilino ir kt.
2 žingsnis. Emocijų suvokimas ir raiška	
Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu. Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita.	Sudaryti sąlygas, kad vaikas galėtų stebėti save. Kalbinti vaiką ir pavadinti jo reiškiamas emocijas. Visada pasirūpinti vaiku, kai jis jaučiasi blogai. Kartu su vaiku vartyti knygeles, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos. Dainuoti skirtingų nuotaikų daineles.

<p>Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.</p>	<p>Įvardyti vaikų bei savo emocijas. Pasakyti, kad vaikas liūdnas, pačiam jį paglostyti ir paskatinti kitą vaiką jį paglostyti. Su lėlėmis, kitais žaislais žaisti žaidimus, kuriuose jie skirtingai jaučiasi ir elgiasi.</p>
<p>2 žingsnis. Savireguliacija ir savikontrolė</p>	
<p>Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas.</p> <p>Pats ieško nusiramavimo: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių.</p>	<p>Į vaiko išreikštus poreikius reaguoti nuosekliais, pastoviais veiksmais, intonacijomis, žodžiais. Nustatyti vaikui ir jo veiklai būtinus apribojimus ir nuosekliai jų laikytis. Suteikti vaikui galimybę išreikšti savo emocijas. Padėti vaikams nusiraminti, pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leisti miegoti, apsikabinti iš namų atsineštą mėgstamą žaislą.</p>
<p>Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p>	<p>Vaiko elgesiui reguliuoti taikyti veido mimiką ir balso intonacijas. Vaikams parodyti, kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.</p>
<p>3 žingsnis. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai</p>	
<p>Savarankiškai valgo ir geria. Pradedą naudoti stalo įrankius.</p>	<p>Skatinti ragauti ir valgyti įvairų maistą. Pratinti gerai sukramtyti maistą, neskubinti valgančio vaiko, mokyti valgyti ramiai. Pratinti keltis nuo stalo tik baigus valgyti. Siūlyti žaisti žaidimus, mokant naudotis stalo įrankiais. Prižiūrėti, kad vaikas valgytų su įrankiais taip, kaip jis gali, pagirti vaiką už pastangas. Turėti grupėje indelių, skatinti vaiką jais žaisti.</p>
<p>Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padedą į vietą vieną kitą daiktą.</p>	<p>Mokyti taisyklingai naudotis tualetu. Žaisti žaidimus „Kuo aš apsirengsiu, eidamas į lauką ar iš darželio namo?“, „Aprenk draugą“. Skatinti klausytis ir (ar) imituoti eilėraštkus. Naudoti įvairias higienos priemones. Kalbėtis su vaikais apie švarą.</p>

	Sistemiškai skatinti pažaidus sudėti žaislus ir kitas priemones į vietą. Tvarkyti žaislus, dainuojant daineles, deklamuojant eilėraštnukus.
3 žingsnis. Fizinis aktyvumas	
Pastovi ant vienos kojos (3-4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25-30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu, laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį.	Sudaryti sąlygas vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkliudant padėtu daiktų. Organizuoti siužetinių pratimų, kurie skatintų vaiką peržengti kliūtis, eiti plačia linija. Sudaryti sąlygas vaikams laiptuoti kopėtelėmis siekiant tikslo – pauostyti, pasiekti, nukabinti. Žaisti žaidimus, kartu su vaikais imituoti šuoliuojančius gyvūnus.
Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.	Pasiūlyti vedžioti labirintą. Tegu vaikas veda pieštuku arba piršteliu. Sugalvokite pasakojimų, pasakų: kur veda šis kelias, pas ką ir t. t. Sudaryti galimybes vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius. Kartu su vaikais pasidarykite vėrinį, verkite makaronus, sagas, karoliukus ir t. t. Pradėti nuo didesnių skylučių, taip mažyliui bus įdomiau, po to verti vis smulkesnius daiktus. Siūlyti žaidimus ir žaislus, kuriuose atliekami sukamieji plaštakos judesiai. Mokyti žirkleėmis įkirpti popierinės saulutės spindulėlį.
3 žingsnis. Emocijų suvokimas ir raiška	
Pradedama atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedama vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.	Reaguoti į vaiko rodomus emocijų ženklus, komentuoti emocijas ar jausmus, juos pavadinti. Pastebėti, kai vaiko emocijų ir jausmų raiška išsiplečia ir skirtingai į ją reaguoti, padėti atrasti naujų emocijų raiškos būdų.
Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja.	Vartyti ir skaityti vaikui „nuotaikų knygeles“. Būti vaikui pavyzdžiu, kaip reikia reaguoti į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia – paglostyti, duoti žaislą. Mokyti atsiprašymo ir susitaikymo ritualų.

	Žaisti žaidimą „Veidelis“. Užsidengti veidą ir atsidendti, demonstruojant vis kitą emocinę išraišką.
3 žingsnis. Savireguliacija ir savikontrolė	
Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos.	Žinoti ir taikyti kiekvienam vaikui priimtina dienos ritmą, priimtinus nusiramavimo būdus. Pasiūlyti vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Skatinti vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori. Paaiškinti ar suvaidinti, kaip vaiko elgesys įskaudino kitus. Dažnai klausti vaikų, ar jiems nereikia pagalbos. Pasiūlyti vaikams būdų, kaip spręsti kylančius konfliktus. Įrengti grupėje nusiramavimo, gerų emocijų kampelį. Leisti vaikui pačiam pasirinkti, nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą.
Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus.	Savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis padėti vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. Padrąsinti vaikus reikšti visas emocijas. Vaikui žaidžiant su lėlėmis, parodyti daugiau, nei vaikas vartoja, emocijų ir jausmų raiškos būdų.
Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.	Pagirti vaiką, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymą ir nepažeidžia susitarimų. Pakomentuoti, kodėl buvo svarbu atsižvelgti į prašymą, kodėl svarbi viena ar kita elgesio taisyklė.
3 žingsnis. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	
Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą.	Su vaikais kalbėti apie tai, kad labai svarbu pusryčius, pietus, vakarienę valgyti tuo pačiu metu. Žaisti žaidimus, kuriuose formuojasi maitinimosi ritmo suvokimas. Žaidžiant vaikai mokomi atskirti pagrindines produktų grupes – pieną, mėsą, vaisius, daržoves.

	<p>Kiekvieną kartą prieš valgant įtraukti vaikus į stalo padengimo veiklą. Siekti, kad stalai būtų serviruojami pagal taisykles, patiekalus atitinkančiais indais.</p> <p>Kalbėtis su vaikais, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas, sudaryti sąlygas mokytis praktiškai juos nuplauti.</p>
<p>Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs.</p> <p>Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus.</p> <p>Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą.</p> <p>Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį.</p> <p>Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė.</p>	<p>Rekomenduoti tėvams apmokyti vaikus patogiais ir lengvai apmokyjamais drabužiais.</p> <p>Primenant eiliškumą, skatinti vaikus savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius.</p> <p>Mokyti vaikus taisyklingai plauti ir šluostyti rankas, prausti ir šluostyti veidą.</p> <p>Priminti, kad čiaudint ar kosint būtina prisidengti burną ir nosį.</p> <p>Priminti, kad naudotusi nosinaite.</p> <p>Skatinti susitvarkyti žaislus, su kuriais žaidė, įvairiai motyvuojant, padedant.</p>
<p>Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.</p>	<p>Pasiruošti ir naudoti vaizdines priemones apie saugų elgesį.</p> <p>Rodyti mokomuosius filmus.</p> <p>Žiūrėjęs paveikslėlius, vartant vaikiškus žurnalus, pastebėti ir parodyti dvejopas situacijas.</p> <p>Skaityti, kurti kūrinėlius apie saugų elgesį.</p> <p>Organizuoti saugaus elgesio savaites (viktoriai), kviešti medicinos darbuotojus, gaisrininkus.</p>
<p>4 žingsnis. Fizinis aktyvumas</p>	
<p>Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis.</p> <p>Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu.</p> <p>Lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų.</p> <p>Šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo.</p> <p>Mina ir vairuoja triratuką.</p>	<p>Siūlyti vaikui įvairių žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant pirštų, kulnų.</p> <p>Iš laikraščio ant grindų suformuoti tiesią, maždaug trijų metrų ilgio ir penkių centimetrų pločio liniją. Vaikas eina šia linija, nenukrypdamas nuo jos, paskui grįžta atbulas.</p> <p>Sudaryti sąlygas vaikui važinėti triratukais, paspirtukais.</p>
<p>Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais bei ranka.</p>	<p>Paprašyti mažylio surinkti pagaliukus po vieną ir dėti į dėžutę, kai juos netyčia išberia.</p>

<p>Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.</p>	<p>Parūpinti pagaliukų kaišiojimui. Sudaryti vaikui sąlygas minkyti tešlą, lipdyti iš modelino, plastilino. Leisti kirpti nesudėtingas formas, po to priklijuoti jas ant popieriaus. Žaisti su vaiku pirštukų žaidimus. Sudaryti sąlygas vaikui žaisti su gamtine medžiaga, įvairius daiktus imti žnyplėmis, pincetais perdant daiktus iš vieno indo į kitą.</p>
<p>4 žingsnis. Emocijų suvokimas ir raiška</p>	
<p>Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas.</p>	<p>Žymėti savo nuotaiką, parenkant ją atitinkantį nuotaikų veidelį. Skatinti reikšti visus jausmus, kad būtų galima pastebėti, kada vaikui reikia pagalbos, ir jam padėti. Pasiūlyti idėjų nuotaikoms ir jausmams tyrinėti. Skaityti knygeles apie jausmus ir jų išraišką.</p>
<p>Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja.</p>	<p>Pasiūlyti žaidimų, skatinančių tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką. Skatinti pastebėti bendraamžių savijautą.</p>
<p>Pradedama suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis.</p>	<p>Skatinti pasakyti, kaip jaučiasi jis ir kiti.</p>
<p>4 žingsnis. Savikontrolė ir savireguliacija</p>	
<p>Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus.</p>	<p>Susitarti su vaikais, kad atbėgtų pasitarti su auklėtoja, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje.</p>
<p>Pradedama valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos. Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes.</p>	<p>Siūlyti žaidimus, kuriuose jie prisiima bendraamžio vaidmenį įvykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. Siūlyti žaidimus, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. Taikyti paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodus, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. Kalbėtis apie tinkamus emocijų raiškos būdus.</p>
<p>Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Zaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.</p>	<p>Kartu su vaikais nustatyti paprastas kasdienes elgesio grupėje taisykles, kuriose matytųsi ir vaikų atsakomybė. Paskatinti, pagirti vaikus už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą auklėtojui.</p>

5 žingsnis. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	
Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo.	Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai naudotis stalo įrankiais. Paaiškinti pieno, mėsos, vaisių ir daržovių naudą, apie per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui. Kviesti vaikus į talką dengiant stalą gimtadieniui, šventei.
Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.	Priminti, kad sudėtų ne tik gerai matomus žaislus, bet ir tuos, kurie yra po stalu, lova, spintele ir kt. Skatinti vaikų savarankiškumą. Pasiūlyti vaikams tvarkantis apsirengti specialiais vaikiškais darbo drabužiais – prijuostėmis, kepurėlėmis.
Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus.	Kartu su vaikais organizuoti viktorinas, projektus apie saugų vaikų elgesį. Diskutuoti su vaikais, kaip konfliktus spręsti taikiai. Žaidžiant žaidimus pratinti saugoti save ir kitus.
Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.	Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai sėdėti, stovėti, vaikščioti. Stebėti ir priminti, kad taisyklingai sėdėtų.
5 žingsnis. Fizinis aktyvumas	
Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų.	Organizuoti veiklą, kad vaikas eidamas atliktų ritminius judesius pečiais, galva, muštų kamuolį, mestų į viršų, ėjimą keistų bėgimu. Sugalvoti maršrutą, kad vaikas turėtų eiti, bėgti, perlipti suolą, pralįsti po kėde ir t. t. Organizuoti bėgimo estafetes, įvairių šuolių žaidimus, panaudojant įvairias priemones. Žaisti žaidimus su išsisukinėjimais, kurių tikslas – ilgiau likti nepagautam.
Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, persoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrenginiais. Spiria kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių.	Siūlyti vaikams šokinėti per šokdynę, lanką.
Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka. Iš įvairių padėčių meta kamuolį į taikinį, tiksliau gaudo, mušinėja. Įsisupa ir supasi sūpynėmis.	Pasiūlyti piešti įvairių linijų, pieštuku apvesti daiktus: stiklinę, apverstą lėkštutę, puoduką; po truputį duoti sudėtingesnes užduotis. Sudaryti sąlygas vaikui žaisti su pipete.

	<p>Parinkti įvairių priemonių (sagų, rutuliukų, karolių), kad vaikas galėtų verti ant siūlo.</p> <p>Duoti vaikui krepšį su skalbinių segtukais, paimti segtuką trimis pirštais, prisegti, paprašyti, kad ir jis taip pat padarytų.</p>
5 žingsnis. Emocijų suvokimas ir raiška	
Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo.	Pasiūlyti žaidimų, kuriuose vaikas būtų skatinamas išreikšti savo jausmus: emocijas reikšti dainuojant, piešiant, šokant, komentuoti jausmų paveikslėlius.
Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla.	Kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, skaityti „Jausmų knygeles“, žaisti vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą.
Pradedama kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia?	Paskatinti vaikus žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose. Tarpininkauti, kai vaikai išreiškia sunkius jausmus. Skaitant įvairius tekstus kuo ryškiau intonuoti, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas.
5 žingsnis. Savireguliacija ir savikontrolė	
Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais.	Įkurti grupėje ramybės erdves. Pasirūpinti, kad būtų žaislų, kurie padeda vaikui suvaldyti emocijas.
Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes.	Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių. Leisti vaikui pačiam spręsti problemas, neskubėti patarinėti, nurodinėti. Pasakoti istorijas arba žaisti žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Būtinai padėti vaikui, kuriam reikalinga pagalba derybose konkrečiose konfliktinėse situacijose.
Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.	Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų, pagirti vaiką, padrąsinti.

6 žingsnis. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	
<p>Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą.</p>	<p>Paprašyti vaikų pasakoti, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei. Diskutuoti, kurie produktai, patiekalai yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai. Vaikams pateikti paveikslėlius su įvairiais maisto produktais ir patiekalais, jais žaidžiant mokytis atskirti naudingą ir bevertį maistą. Organizuoti įvairių kūrybinių darbų kūrimą, jais skatinti pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus. Klaudyti skaitomų knygelių, vaidinti, žaisti loto, žiūrėti filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus. Žaidžiant su lėlėmis ar kitus žaidimus rūšiuoti maisto produktus.</p>
<p>Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p>	<p>Pasiūlyti vaikams apsirengti lengvesniais ar šiltesniais drabužėliais. Sušlapusius rūbus, avalynę pasidžiauti. Parūpinti skysto muilo su dozatoriumi, parodyti, kaip ir kiek dozuoti, kad rankos būtų švarios. Priminti, kad reikia taupyti vandenį, paaiškinti, kodėl, pasiūlyti vandens čiaupą atsukti tiek, kiek reikia, kad muilas nusiaplautų. Auklėtoja kartu su vaikais piešia didelę plaštaką ir ant kiekvieno pirštuko užrašo vaikų mintis, kodėl reikia plautis rankas.</p>
<p>Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.</p>	<p>Parūpinti priemonių kalimo, siuvimo, dygsniavimo žaidimams. Apsilankyti su vaikais gaisrinėje, policijoje, ligoninėje, autoservise, sulčių spaudykloje, siuvimo fabrike, duonos kepyklėlėje. Auklėtoja kartu su vaikais „Minčių lietuje“ diskutuoja, aptaria, vertina. Pratinti taisyklingos laikysenos.</p>
6 žingsnis. Fizinis aktyvumas	
<p>Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį.</p>	<p>Organizuoti vaikams įvairias estafetes, kurių metu vaikai galėtų judėti poroje, ratu, sutartinai su kitais vaikais. Lauko teritorijoje organizuoti pasivažinėjimus dviračiais.</p>

Važiuoja dviračiu.	
Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindamas veiksmus.	Pasiūlyti vaikams įverti siūlą į adatą, siuvinėti pagal trafaretą. Parūpinti priemonių, tinkančių konkrečioms sportiniams žaidimams (krepšinio, futbolo kamuolius, badmintono rakečių, kėglių, lazdu, salės riedulio vartų). Organizuoti sportinius žaidimus, kad vaikai galėtų varžytis tarpusavyje.
6 žingsnis. Emocijų suvokimas ir raiška	
Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis.	Kalbėtis apie tai, kada buvo linksmas, kada – liūdnas ar piktas. Paskatinti samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl?
Pradeda kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	Skatinti vaikus nesivelti į muštynes, pranešti auklėtojui apie konfliktą. Aptarti su vaikais, ką galima daryti, kai kas nors erzina kitą, atima žaislus, suduoda.
6 žingsnis. Savireguliacija ir savikontrolė	
Pats taiko įvairesnius nusiramino, atsipalaidavimo būdus.	Padėti vaikui išreikšti savo jausmus bei nusiraminti, jį išklausant, su juo žaidžiant.
Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.	Skaityti terapines pasakas ir kalbėtis apie tinkamas išėjis konfliktinėse situacijose. Padėti įvardyti sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą.
Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	Leisti vaikams žaisti kovos žaidimus, bet stebėti, ar nėra ribų peržengimo ženklų. Nustatyti ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingi, aiškintis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje.
KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA	
Ugdymosi pasiekimų sritys ir esminiai gebėjimai	Vertybinė nuostata
Sakytinė kalba - klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį. Rašytinė kalba - atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.	Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

1 žingsnis. Sakytinė kalba	
<p>Klausymas Įdėmiai klausosi suaugusiojo. Skiria griežtą ir malonų kalbinančio suaugusiojo toną.</p>	<p>Tiesiog kalbėti su vaiku. Kalbėti apie tai, ką tuo metu darote ir matote, kai keičiate sauskelnes, maudote, maitinate ar rengiate, guldote miegoti.</p>
<p>Supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir prašymus. Atpažįsta artimiausios aplinkos garsus. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus. Supranta veiksmų pavadinimus, geba veiksmais atsakyti į klausimus.</p>	<p>Kasdien grupės aplinką papildyti naujais daiktais, žaislais, juos vaikui nuolat įvardijant. Žaidinti, juokinti, kykuoti vaiką, sakant trumpus eilėraštkus.</p>
<p>Kalbėjimas Komunikavimui vartoja įvairius garsus ir judesius.</p>	<p>Skatinti vaiką tarti jo čiauškéjimo garsus, garsų junginius, jo netariamus garsus ir garsų junginius. Skatinti vaiką mėgdžioti trumpus žodelius.</p>
<p>Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydėti juos judesiu.</p>	<p>Kalbėtis su vaiku taisyklingai tariant garsus ir žodžius. Kad susidarytų ryšys tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio, intonacija pabrėžto žodžio ir daikto ar veiksmo, rodymas turi sutapti labai daug sykių.</p>
1 žingsnis. Rašytinė kalba	
<p>Skaitymas Vartinėja, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiais.</p>	<p>Sukurti vaikui knygų aplinką, kad jis galėtų pačiais įvairiausiais būdais pažinti knygutes: vartinėti, čiupinėti, kramtyti, žaisti. Pasisodinus kūdikį ant kelių, vartyti, žiūrinėti paveikslėlius. Kalbėti vaikui apie tai, ką mato kiekviename puslapyje.</p>
<p>Rašymas Stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brauko jomis įvairias linijas.</p>	<p>Sudaryti situacijas, kuriose mažylis galėtų matyti, kaip rašote.</p>
2 žingsnis. Sakytinė kalba	
<p>Klausymas. Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą.</p>	<p>Nuolat kalbėti apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, tą patį dalyką nusakyti kuo įvairesniais žodžiais.</p>

Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, su dienvakarė susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus.	Taisyklingai vadinti su juo bendraujančius suaugusiuosius, įvardyti kūno dalis, aplinkoje esančius daiktus ir žaislus. Skatinti vaiko klausinėjimą. Kalbant su vaiku sudaryti ryšį tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio. Sutapatinti žodžio tarimą su daikto ar veiksmo rodymu.
Kalbėjimas Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose.	Palaikyti vaiko norą tarti, kartoti žodžius.
Dviejų trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori.	Pastebėti, kuo vaikas domisi, skatinti vaiką kalbėti, pasakyti žodžius.
Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.	Skatinti vaiką kartoti dainelių, eilėraščių, žaidinimų, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, juos papildant kūno kalba. Žaisti su vaiku žaidimus, kurių metu vaikui reikėtų šokinėti, pliaukšėti delnais, šokti.
2 žingsnis. Rašytinė kalba	
Skaitymas Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius.	Laikant vaiką ant kelių, skaityti knygutę. Leisti vaikui pačiam laikyti knygutę, versti lapus. Rodyti vaikui knygelių paveikslėlius, kalbėti apie juos. Vartant ir skaitant knygeles skatinti vaikų žodinę ir kūno kalbą. Skaitomų kūrinėlių tekstą sieti su jo gyvenimu.
Rašymas Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.	Papildyti vaiko rašytinę aplinką. Parūpinti vaiko rašinėjimams popieriaus ir jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių.
3 žingsnis. Sakytinė kalba	
Klausymas. Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių.	Skaityti ir pasakoti vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi.

<p>Išklausyti, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus.</p>	<p>Skaityti atsižvelgiant į kūrinį – garsiai arba tyliai, greitai arba lėtai, perteikiant teksto emocijas. Kalbėjimą su vaiku nuolat įvairinti naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką. Mokyti suprasti suaugusiojo prašymus.</p>
<p>Kalbėjimas 3-4 žodžių sakiniiais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedama mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“.</p>	<p>Skatinti vaiką nuolat pasakoti apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. Skatinti vaiką nusakyti aplinkos reiškinių savybes, ieškoti įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoti apie tai, kas vyksta ar vyko aplink vaiką. Kalbant skatinti vaiką vartoti mandagumo žodelius.</p>
<p>Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus.</p>	<p>Įvairiose bendravimo situacijose nuolat klausinėti vaiko apie jį patį, apie tai, ką jis veikia, ko nori, ką mėgsta, skatinti apie tai pasakoti.</p>
<p>Kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.</p>	<p>Skatinti vaiko kalbėjimą, pateikiant taisyklingo kalbėjimo modelius.</p>
<p>Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštukus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius.</p>	<p>Deklamuoti eilėraštukus, užbaigti žinomų pasakų, eilėraščių frazes. Kartu su vaiku žiūrint vaikiškus filmukus, skatinti jį pasakoti apie tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais. Kartoti girdėtus eilėraštukus, dainuoti daineles, žaisti žaidimus.</p>
<p>3 žingsnis. Rašytinė kalba</p>	
<p>Skaitymas Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedama pažinti aplinkoje esančius simbolius.</p>	<p>Skaityti vaikui kelis kartus per dieną, parinkus trumpus tekstus, kuriuose kartojasi tie patys žodžiai. Skaityti normaliai, vengti vaikiškų intonacijų, teatrališkumo. Skirtingai perteikti atskirų personažų kalbą. Skatinti vaiką pavadinti kiekvieną paveikslėlį. Kalbėti su vaiku apie iliustraciją, kad jis susietų vaizdą su konkrečiu daiktu. Skaitymo metu leisti vaikui liesti ar laikyti su tekstu susietus daiktus. Nuolat atkreipti vaikų dėmesį į jų artimoje aplinkoje esančius simbolius, aiškinti jų reikšmę.</p>

<p>Rašymas. Įvairiomis rašymo priemonėmis keverzoja vertikalias ir horizontalias linijas.</p>	<p>Pozityviai vertinti vaiko keverzones. Džiaugtis jo pasiekimais. Nuolat skatinti keverzonėmis reikšti savo mintis.</p>
<p>4 žingsnis. Sakytinė kalba</p>	
<p>Klausymas. Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai.</p>	<p>Skaityti vaikui tekstus ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai.</p>
<p>Pradeda išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.</p>	<p>Atkreipti vaiko dėmesį į kita kalba kalbančius aplinkinius.</p>
<p>Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius.</p>	<p>Skatinti vaiką įvairiose bendravimo situacijose gyvai kalbėtis su draugais. Bendraujant, žaidžiant vartoti elementarius mandagumo žodžius.</p>
<p>Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius.</p>	<p>Skatinti vaiką kalbėti apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusias išgyvenimus, vartojant girdėtus naujus žodžius.</p>
<p>Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių, garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus.</p>	<p>Su vaiku kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniiais, taisyklingai tariant gimtosios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodžiuose juos atpažinti.</p>
<p>Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.</p>	<p>Džiaugtis kiekvienu vaiko žodinės kūrybos bandymu, neprieštarauti, nesišaiptyti iš jo. Vaiko kalbos jausmą žadinti emocija, ekspresyvia ir vaizdinga kalba.</p>
<p>4 žingsnis. Rašytinė kalba</p>	
<p>Skaitymas Domisi skaitymu. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuluoti įvairioje veikloje.</p>	<p>Įvairioje bendravimo aplinkoje vartyti žurnalą, knygą, bukletą ar skrajutę. Skatinti vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu suteikiant jam informacijos apie skaitymą. Vaikui užduoti klausimus apie tai, ką „perskaitė.“ Atsakymus užrašyti ir jam paskaityti. Vaiko „perskaitytą“ tekstą pasiūlyti iliustruoti.</p>

	<p>Žiūrint paveikslėlį skatinti apie jį pasakoti, kas ką daro, ką kalba ir pan.</p>
<p>Rašymas. Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti. Kreivalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.</p>	<p>Turtinti vaiko aplinką įvairiais rašikliais, sudaryti galimybę pažinti kompiuterį. Skatinti keverzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais. Verti vardo, pavardės raidžių karolius. Ieškoti aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės.</p>
<p>5 žingsnis. Sakytinė kalba</p>	
<p>Klausymas. Klausosi įvairaus turinio tekstų, įrašų apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius klausosi gyvai.</p>	<p>Sudaryti galimybes vaikui susipažinti su įvairių žanrų tekstais. Padėti vaikui pajauti tekstų stilistinę įvairovę.</p>
<p>Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba.</p>	<p>Skaityti įvairių žanrų tekstus (pvz., skelbimus, reklamines skrajutes, įvairių enciklopedijų tekstus, autorines pasakas ir pan.).</p>
<p>Kalbėjimas Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis.</p>	<p>Palaikyti kiekvieno vaiko kalbėjimą, rodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus. Skatinti vaiką kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį. Plečiant jo žodyną, turtinti jį įvairiais techniniais terminais. Sužinojus naują žodį, skatinti išsakyti savo įspūdžius.</p>
<p>Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniams. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį.</p>	<p>Skatinti vaiką kalbėti apie nutikimą, patirtį prisimenant kuo daugiau įvykio aplinkybių, detalių, pateikiant vaikui įvairių klausimų, padedančių įvairinti kalbėjimą: kur tai nutiko, ką ten girdėjai, ką tada jautei ir kt. Būti dėmesingu pasakojimo klausytoju.</p>
<p>Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius, prieveiksmius, prielinksnius ir kt.).</p>	<p>Kalbant su vaiku vartoti įvairias kalbos dalis (dalyvius, veiksmažodžių laikų įvairovę, įvairius būdvardžių laipsnius, ištiktukus, jaustukus ir pan.). Skatinti vaiką išgirsti pirmą ir paskutinį garsą įvairiuose žodžiuose. Su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaisti žodžiais juos trumpinant, įvairiai jungiant.</p>

Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.	
Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraščius, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.	Žaisti klausimų-atsakymų rimavimo reikalaujančius žaidimus. Skaitant kūrinėlius, nutylėti frazę ar žodį, skatinant vaiką juos pasakyti. Įvairiai inicijuoti eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimą.
5 žingsnis. Rašytinė kalba	
Skaitymas Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę.	Grupėje kurti kuo įvairesnę raidžių aplinką. Skaityti tekstus, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko pažįstamas raides. Raidėms sugalvoti smagius pavadinimus: A – stogelis, H – kopėtelės, sudarant žodinius vaizdinius. Skatinti vaiką apie raides, jų charakterį kurti istorijas, pasakas. Nuolat kreipti vaiko dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan.
Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus.	Skatinti vaiką pavadinti savo sukurtas knygeles, nupieštus piešinius, atliktus darbelius. Skatinti nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmožodžiais, jaustukais, išiktukais, dalyviais, prieveiksmiais. Skatinti vaikus kurti rankų darbo knygeles su paslaptinomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt. Padėti pajusti vaikams ryšį tarp vaizdo ir žodžio „skaitant“ iliustracijas. Skatinti vaiką sugalvoti rankų darbo knygelėms pavadinimus, tekstus.
Rašymas Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.).	Praturtinant vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais, skatinti savarankiškai kurti reklamas, orų prognozes, suvestines, dienotvarkę, kvietimus, reklamas, skelbimus, sveikinimus.
Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuriam ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus.	Skatinti vaiką įvairioje veikloje kopijuoti atskiras raides, žodžius. Skatinti rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu. Skatinti vaiką savo veikloje skaitytas pasakas atvaizduoti įvairiomis schemomis, grafikais, juos komentuoti. Skatinti vaiką pasirašyti savo piešinius, darbelius pirmąja vardo raide, visu vardu.

Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis.	
6 žingsnis. Sakytinė kalba	
Klausymas. Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarne.	Ugdymo veikloje klausytis įvairios stilistikos tekstų.
Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius.	Padedant vaikui suvokti pasakojimo turinį, išskirti ir aptarti su vaiku pasakojimo eigą. Žaisti žaidimus, susijusius su pasakojimo tekstu, jį iliustruoti, inscenizuoti.
Kalbėjimas. Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius technologinius terminus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajausta.	Sudaryti kuo daugiau ir įvairesnių bendravimo situacijų, kurios inicijuotų turiningus vaikų pokalbius apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius. Skatinti vaikus klausinėti apie tai, kas jiems įdomu, negirdėta, diskutuoti apie tai tarpusavyje ir su auklėtoja. Pratinti vaiką reikiamą informaciją perduoti kitiems.
Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius.	Pasakoti vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą.
Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių.	Žaisti įvairius garsų keitimo žodžiuose žaidimus (pvz., „kur – mur, mė – bė, zė – žė“ ir kt.), dainuoti ritmines daineles, ieškoti aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu. Išmėginti kalbinės raiškos priemones kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant.
Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuriam ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinius, žaidžia prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis.	Inicijuoti įvairius vaikų žodžių žaidimus, pasakojimų būdus: spontaniškus, atkuriamuosius, kūrybinius, fantastinius, ir kt. Išmėginti kalbinės raiškos priemones, kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant.

Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.	
6 žingsnis. Rašytinė kalba	
<p>Skaitymas. Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradedą suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradedą skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį.</p>	<p>Grupės knygų kampelį nuolat papildyti įvairių žanrų knygomis, rašytiniais tekstais. Kartu su vaiku kasdien skaityti knygas. Pakalbėti apie skaitomo teksto veiksmą, kokie įvykiai aprašyti. Susieti perskaitytą tekstą su vaiko patirtimi. Organizuoti vaiko vardo raidžių dieną. Skaitant knygeles, atkreipti vaiko dėmesį į atskiras raides, žodžius, teksto dėstymą įvairaus žanro knygose. Sudaryti vaiko vardo, jo artimųjų vardų raidžių abėcėlės (t. y., asmeninį vaiko raidžių žodynėlį).</p>
Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui: parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus.	Skatinti vaiką atpažinti artimiausioje aplinkoje esančius įvairius simbolinius ženklus, skaitinėti įvairias trumpas iškabas.
<p>Rašymas Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Supranta rašymo tikslus.</p>	<p>Skatinti vaiką kuo dažniau kurti žodinius laiškus, telegramas, pranešimus, žinutes. Sukurtą tekstą pasiūlyti perteikti įvairiais simboliais. Skatinti vaiką kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo pavyzdžių įvairiuose raidynuose, knygose, bukletuose, skrajutėse, žurnaluose, laikraščiuose, iškabose. Skatinti vaiką įvairiais simboliais perteikti informaciją apie save, kitus, aplinką. Pasiūlyti veiklos, kurioje vaikui kiltų poreikis užrašyti įvairių objektų pavadinimus, simbolius. Pasiūlyti vaikams atskiras raides, žodžius, simbolius ar šiaip įdomią informaciją perrašyti ar savarankiškai užrašyti kompiuteriu.</p>
PAŽINIMO KOMPETENCIJA	
Ugdymosi pasiekimų sritys ir esminiai gebėjimai	Vertybinė nuostata

<p>Aplinkos pažinimas - vardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ją naudoti.</p> <p>Skaičiavimas ir matavimas (forma, erdvė) - geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</p> <p>Tyrinėjimas – aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p> <p>Mokėjimas mokytis – mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.</p> <p>Iniciatyvumas ir atkaklumas – savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>	<p>Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p> <p>Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.</p> <p>Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai bando, samprotauja.</p> <p>Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.</p> <p>Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</p>
<p>1 žingsnis. Aplinkos pažinimas</p>	
<p>Domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius veidus, daiktus.</p>	<p>Aplinkoje turėti žaislų, spalvotų, kontrastingo dizaino daiktų, su kuriais kūdikiai gali pradėti susipažinti, atpažinti, išbandyti.</p> <p>Vaikui rodyti jo atvaizdą veidrodyje.</p>
<p>Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius.</p>	<p>Vaikui padėti pamatyti daiktus iš skirtingų perspektyvų, tyrinėti juos visais pojūčiais (matyti spalvas, liesti skirtingus paviršius, girdėti skleidžiamą garsą).</p>
<p>Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus.</p>	<p>Liesti vaiką, švelniai, saugiai imti ant rankų.</p> <p>Parodyti, kad dalijatės su kūdikiu malonumu ir atradimais.</p>
<p>1 žingsnis. Skaičiavimas ir matavimas (forma, erdvė)</p>	
<p>Skaičiavimas</p>	<p>Žaisti tą patį žaidimą su tuo pačiu žaislu.</p>

Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra (nėra), taip (ne).	Žaidimo metu kalbinti vaiką, vartojant žodžius „yra“, „nėra“, „dar“, „taip“, „ne“ bei juos palydint atitinkamais gestais, mimika.
Matavimas Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia jį paimti, tyrinėja. Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoja matytus veiksmus su daiktais.	Žaisti tuos pačius žaidimus su skirtingų spalvų, dydžių, formų daiktais: priartinti – nutolinti, paslėpti – parodyti, sugretinti. Įvardijant daikto spalvą, dydį, formą, daryti pauzes, vis pakartoti žodžius, jei norime, kad vaikas juos įsidėmėtų.
1 žingsnis. Tyrinėjimas	
Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais).	Visa, kas yra artimiausioje aplinkoje, laikyti žaidimo priemonėmis. Kūdikiui sudaryti galimybes žaisti su žaislais arba tam tinkamais daiktais, judėti, liesti daiktus, išlaikyti pusiausvyrą, stengtis pajudėti daikto link, jį pasiekti, paragauti. Vaikus paguldyti ar pasodinti taip, kad jie galėtų plačiai matyti aplinkui – stebėti kitus vaikus ir su jais bendrauti. Sudaryti sąlygas patirti skirtingas žaidimo erdves, tokias, kaip lygios grindys, kilimas, žolė, smėlis, minkšti ir kieti paviršiai, erdvės viduje ir lauke. Pajusti įvairius pojūčius – šviežio oro, įvairių paviršių, kvapų, temperatūrų skirtumo, garsų. Vaikams pajusti ir tyrinėti duoti įvairių medžiagų, formų, skatinti žaisti su savo kojų pirštais, liesti savo ir pažįstamų žmonių veidą, plaukus, rankų pirštus, kartoti tai kelis kartus.
1 žingsnis. Mokėjimas mokytis	
Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebi ką nors ir susitapatina su juo, mėgdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą. Pradedą tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais.	Palaikyti priežiūros tvarką, kuri sudaro galimybes žaidybinei sąveikai. Kalbinti kūdikį, rodyti jam įdomius žaislus ar daiktus, sudaryti galimybę judėti, praktikuotis, džiaugtis, kai kas nors pavyksta, girti. Maitinant, maudant, žaidžiant su kūdikiu kalbėtis su juo, rodyti ir įvardyti daiktus, veiksmus su žaislais. Parūpinti žaislų, kurie skatina tyrinėti visais pojūčiais.
1 žingsnis. Iniciatyvumas ir atkaklumas	

<p>Pats juda link jį sudominusių žaislų, daiktų. Trumpam sutelkia žvilgsnį, seka judantį daiktą akimis, klausosi, atlieka tikslingus judesius, veiksmus su daiktais.</p>	<p>Pastebėti vaiko rodomą iniciatyvą ir ją palaikyti. Stebėti ir pasidžiaugti vaiko daug kartų kartojamais veiksmais, rodančiais jo atkaklumą.</p>
<p>Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, čiauškėdamas, duodamas žaislą kitam skatina su juo žaisti; išreiškdamas norus parodo „taip“ arba „ne“.</p>	<p>Priimti vaiko siūlomus žaidimus. Žaisti žaidimus su vaiku tol, kol jis to nori. Siūlyti žaisti smulkiajai motorikai skirtus žaidimus, reikalaujančius dėmesio.</p>
<p>2 žingsnis. Aplinkos pažinimas</p>	
<p>Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė).</p>	<p>Skatinti vaikus išbandyti daiktus kaip įrankius, juos pavadinti. Parodyti, kaip tai daryti, įvardyti, kas daroma, taip mokant pavadinti veiksmą. Skatinti vaikus ir jiems padėti pavadinti įvairius daiktus, galvoti ir kalbėti apie tai, ką jie daro su žaislais ar daiktais. Inicijuoti klausimus apie tai, kodėl kas nors vyksta, atsitinka, ir atsakyti į juos. Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip dviejų ir trijų dimensijų daiktai tinka vienas prie kito, pvz., dėlionės, kaladėlės. Suteikti progą dalyvauti prižiūrint tam tinkamus augalus, gyvūnėlius. Pratinami plautis rankas, naudotis dantų šepetuku ir pan.</p>
<p>2 žingsnis. Skaičiavimas ir matavimas (forma, erdvė)</p>	
<p>Skaičiavimas Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug.</p>	<p>Klausytis ir teatralizuoti žaidimus, daineles, skaičiuotes, pasakėles, eilėraštkus ar žaisti žaidimus, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar... (pvz., eilėraštkai „Mano batai buvo du“, „Du gaideliai“, kopūsto lapų lupimas po vieną).</p>
<p>Matavimas Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje.</p>	<p>Sukurti aplinką, kurioje vaikas galėtų vartyti tas pačias knygeles kietais viršeliais, nevaržomai ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžių santykius, eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai judėti. Domėtis, ką veikia vaikas, jį kalbinti.</p>

	Darant pauzes, pakartojant žodžius, judesius, skatinti vaiką juos įsidėmėti.
2 žingsnis. Tyrinėjimas	
Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų.	Vaikams sudaryti sąlygas aktyviai tyrinėti aplinką, suaugusieji padeda, bet netrukdo, nepertraukia. Duoti įvairių tinkamų žaisti daiktų ir žaislų, kurie skatina atlikti tiek stambiuosius, tiek smulkiuosius judesius. Jiems sudaryti sąlygas naudoti ir vystyti įvairius gebėjimus, priimti sprendimus. Jau nuo mažumės mokyti atpažinti spalvas, simetriją ir formas, atkreipti dėmesį, kurios tinka viena prie kitos, yra giminingos.
2 žingsnis. Mokėjimas mokytis	
Aktyviai domisi aplinkos daiktais – juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus.	Pripažinti, kad viskas, kas vyksta, gali būti naudinga žaidimui ir mokymuisi. Pastebėti vaikų ketinimus, juos įvardyti.
Stebi, mėgdžioja, klausia.	Duoti tokių žaislų, kurie skatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kišti į burną, kuriais galima įvairiais būdais manipuliuoti, esant minimaliai suaugusiojo pagalbai. Leisti vaikams žaisti ir mokytis individualiu tempu. Į vaiko individualias pastangas, smalsumą ir tyrinėjimus žiūrėti pozityviai, išklaudyti vaikus, skatinti, džiaugtis tuo, ko jie išmoko, jų mažais atradimais. Žaislus ar žaidimui tinkamus daiktus parinkti taip, kad būtų ir tokių, su kuriais lengva veikti, ir tokių, kurie keltų iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami.
2 žingsnis. Iniciatyvumas ir atkaklumas	
Pats pasirenka daiktus, judesį, veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos.	Pabūti greta vaiko, kai jis mokosi naujų veiksmų, skatinti tęsti bandymus, neskubėti padėti.

Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus.	Žaisti, ką nors veikti vaikų akivaizdoje, kad mažyliai galėtų stebėti atskirus veiksmus, procesą.
Veiksmams ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Protestuotuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties.	Kantriai padėti vaikui mokytis, kai jis rodo iniciatyvą, domisi naujais veiksmams. Padėti vaikui įveikti kliūtis, jei po daugelio bandymų jam nepavyksta atlikti norimo veiksmo.
3 žingsnis. Aplinkos pažinimas	
Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.	Skatinti vaikus stebėti ir pavadinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, patalpose ir išėjus į lauką, rodyti paveikslėlius skatinant apie juos kalbėti. Sudaryti galimybę prisidėti prižiūrint kambarinį augalą, naminių gyvūnėlių. Skatinti kalbėti apie tai, ką gyvūnėlis ėda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ir pan. Padėti vaikams, tačiau netrukdyti išsakyti savo supratimą. Mokyti savo kūno dalių pavadinimų, aptarti jų paskirtį ir priežiūrą. Rodyti kiekvienam vaikui, kad juo rūpinamasi, bendrauti su kiekvieno vaiko artimaisiais.
3 žingsnis. Skaičiavimas ir matavimas (forma, erdvė)	
Skaičiavimas Skiria žodžius: mažai ir daug. Paprąšytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą.	Duoti vienodo dydžio ir formos daiktų ir mokyti paimti vieną (du) daiktus, padalyti daiktus po vieną sudėlioti juos į dvi, tris krūveles. Klausti, kurioje iš dviejų grupių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan.
Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę.	Teatralizuoti daineles, pasakas, žaisti žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama (pvz., pasaka „Ropė“, lietuvių liaudies daina „Išėjo tėvelis į mišką“).
Matavimas Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos daiktus.	Vartyti knygeles, kuriose pavaizduoti objektai leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. Skatinti vaiką pakartoti paveikslėliuose pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius. Sudaryti galimybes rūšiuoti daiktus.

Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.	Leisti eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.
3 žingsnis. Tyrinėjimas	
Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	Skatinti manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal. Sudaryti galimybes surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą. Pateikti knygų ir paveikslėlių apie įvairius jų kasdienio gyvenimo aspektus. Skirti laiko mokytis apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.
3 žingsnis. Mokėjimas mokytis	
Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato.	Atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kurti sąlygas vaikui mokytis.
Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus.	Vaikams padėti suprasti savo galimybes ir apribojimus, sudaryti visas sąlygas tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. Leisti vaikams patiems pajusti ir nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba. Vaikus drąsinti inicijuoti žaidimus. Kurti prasmingą, tikrovišką žaidimo ir darbo kontekstą. Pvz., šluota šluojamas takelis, o šlapia šluoste valoma siena.
Džiaugiasi tuo, ką išmoko.	Kartu su vaiku pasidžiaugti tais dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisegti sagas, bėgioti, sudėlioti dėlionę.
3 žingsnis. Iniciatyvumas ir atkaklumas	
Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą.	Pasirūpinti saugia aplinka grupėje, lauke. Auklėtojui pačiam žaisti įvairius sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų jį stebėti ir mėgdžioti, taip mokydami naujų veiksmų. Skatinti vaikus pastatyti bokštelį, baigti sudėti dėlionę. Siūlyti vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai.

Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą.	Nuolat praturtinti grupę kuo nors nauju, pasiūlyti vaikams naujų žaidimų.
Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.	Kai tik įmanoma, palaikyti vaiko norus, patraukliai pasiūlyti jiems pakeisti neigiamą nuomonę.
4 žingsnis. Aplinkos pažinimas	
Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus. Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus.	Sudaryti galimybę stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų (ūkio) aplinkoje, žiūrėti paveikslėlius ir klausyti skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus, patiems dalyvauti juos prižiūrint. Skatinti vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. Paaiškinti, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių.
Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių.	Skatinti stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Sudaryti galimybę ne tik apie tai kalbėti, bet ir pavaizduoti piešiniu, vaidinimu, dainele, surasti paveikslus knygoje ir kt. Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant.
4 žingsnis. Skaičiavimas ir matavimas (forma, erdvė)	
Skaičiavimas Pradedama skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai. Supranta, kad prie daiktų pridėdant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja.	Naudoti paveikslėlius, kuriuose pavaizduoti 1-3 daiktai ar dvi trys 1-3 daiktų grupės. Atkreipti dėmesį, koks daiktų skaičius grupėje. Žaisti su vaiku domino.
Pradedama vartoti kelintinius skaitvardžius.	Teatralizuoti daineles, pasakas, kuriose veikėjai ką nors dalijasi.
Matavimas Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos, vienodo dydžio ar spalvos daiktus.	Mokyti apibūdinti erdvės objektus, nurodant į juos panašius iš kasdienės aplinkos palyginimus kaip: „panašus į Rubiko kubą“, „apvalus kaip kamuolys“, „tokios pat formos kaip skardinė“ ir pan.

Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą.	Formuoti supratimą, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir manipuluoti daiktais (juos vartyti, padėti šalia, uždėti ant, įdėti į ir pan.), stebėti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti. Pasiūlyti žaisti su lego.
Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais.	Prašyti palyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t. t., juos dedant vieną prie kito, kilnojančiomis. Formuoti supratimą, kad daikto (pvz., virvutės) ilgis, masė nesikeičia, daiktą (virvutę) suraičius ar sulenkus.
Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūnoatžvilgiu) vartoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn.	Žaisti judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu (pvz., žaidimas „Diena – naktis“, „Šilta – šalta“).
Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.	Kalbėtis apie tai, ką vaikas kasdien daro ryte, dieną, vakare, naktį. Vaikščiojant gamtoje, atkreipti dėmesį į metų laikams būdingus požymius.
4 žingsnis. Tyrinėjimas	
Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas. Tyrinėja gyvą ir negyvą gamtą darželio teritorijoje ir šalia esančioje aplinkoje	Ugdymo aplinką kurti taip, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudodami galėtų inicijuoti kryptingą iškilusios problemos sprendimo veiklą, patys sugalvoti problemų ir su pasitenkinimu ieškoti jų sprendimo būdų. Skatinti nebijoti bandyti ir klysti ieškant savo iškeltų problemų sprendimų, pasinaudoti ankstesniu patyrimu ir juo remiantis bandyti naujus sprendimo kelius. Gyvosios gamtos tyrinėjimui naudoti lopšelio-darželio teritorijoje įkurdintais vabzdžių nameliais.
4 žingsnis. Mokėjimas mokytis	
Pasako, parodo, ką nori išmokti.	Pastebėti situacijas, kuriose vaikas nori ko nors išmokti. Skatinti pasakyti, ko jis nori išmokti, sudaryti sąlygas mokytis to, ko jis nori.
Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius.	Netrukdyti, kai vaikas įsitraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebėti ir padėti ar padrašinti, kai vaikas prašo ir kai tai būtina.

Pasako, ką veikė ir ką išmoko.	Kalbėtis su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko iš jų išmoko.
Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.	Palaikyti vaikus, kurie bando iššūkį įveikti savarankiškai, neskubėti teikti pagalbos. Vaikams, kurie greit nusimena, meta veiklą, padėti surasti išeitis, sprendimus. Pastebėti ir palaikyti vaiko iniciatyvą atlikti nesudėtingus darbus: išplauti teptukus, plauti žaislus ir pan. Džiaugtis vaiko iniciatyva padėti kitam – ką nors paduoti, paaiškinti ar pagelbėti užsisegti.
4 žingsnis. Iniciatyvumas ir atkaklumas	
Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.	Palaikyti vaikų veiklos sumanymus, padėti juos išplėtoti, įgyvendinti.
Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.	Pasiūlyti vaikams veiklos dviese, grupelėje ar su visa grupe. Palaikyti vaikus, kurie bando iššūkį įveikti savarankiškai, neskubėti teikti pagalbos. Vaikams, kurie greit nusimena, meta veiklą, padėti surasti išeitis, sprendimus. Pastebėti ir palaikyti vaiko iniciatyvą atlikti nesudėtingus darbus. Džiaugtis vaiko iniciatyva padėti kitam – ką nors paduoti, paaiškinti ar pagelbėti užsisegti.
5 žingsnis. Aplinkos pažinimas	
Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Aiškinasi, atpažįsta mini gyvūniją – vabalus, vabzdžius, suvokia bendrystę šalia šios rūšies gyvūnijos. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti. Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą.	Organizuoti vaikų išvykas į gamtą (mini fauna (vabzdžiai, vabalai) gyvūnai, augalai, grybai, jų požymiai, poreikiai), muziejus (daiktai ir jų istorija), ūkius (naminių gyvūnų priežiūra, kultūrinių augalų auginimas), tėvų darbovietes (profesijos), skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti. Lyginti gyvūnų gyvenimo ir augimo sąlygas pagal gyvenimo būdą. Grįžus padėti vaikams sudėlioti parodėlę grupėje iš rastų įdomių daiktų, gamtinės medžiagos (akmenukai, plunksnos, sėklos, lapai ir t. t.), piešinių, paveiksliukų, bukletukų ir pan.

<p>Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. Gali savarankiškai nueiti į muzikos ir sporto sales. Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.</p>	<p>Parsineštą gamtinę medžiagą galima mokytis grupuoti pagal požymius. Vaikams sukurti situacijas aiškintis (ragauti), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoti apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių – nelabai. Vaikams suteikti progą išbandyti techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą, pvz., ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės. Skatinti domėtis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbėti. Parodyti, kad ir darželyje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės. Įtraukti į pasiruošimą joms visus vaikus, sudaryti jiems sąlygas dalyvauti, klausytis vaikų idėjų ir padėti jas įgyvendinti, stengtis, kad tai būtų tikra šventė, o ne koncertinis pasirodymas.</p>
<p>5 žingsnis. Skaičiavimas ir matavimas (forma, erdvė)</p>	
<p>Skaičiavimas Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“</p>	<p>Prieš pradėdant žaisti stalo žaidimą, paklausti vaikų, ar visi žaidėjai paėmė reikiamą kortelių skaičių. Skatinti vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, kaip turėtų pasielgti ne tokį kortelių skaičių paėmęs žaidėjas.</p>
<p>Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1-2 daiktais (elementais). Skiria kelintinius skaitvardžius.</p>	<p>Pasiūlyti vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka, kai nutilus muzikai ar suplojus kaskart pasakoma, kaip kitaip vaikai turi pasielgti: susigrupuoti – sustoti po du, susėsti į du ratukus, parodyti 4 pirštukus ir pan. Kalbėtis su vaikais apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis ir t. t. veikėjai.</p>
<p>Matavimas Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“.</p>	<p>Žaisti stalo žaidimus. Karpyti, paišyti, spalvinti trikampius, stačiakampius. Iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras kurti aplikacijas, ornamentus, šventinę atributiką, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką.</p>

Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį.	
Palygindamas daiktų dydžius, naudojasi sąlyginiu matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai.	Skatinti vaiką naudoti sąlyginį matą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz., matuoti pėdomis, žingsniais). Kaupti tvermės dėsniumi suvokti reikalingą patyrimą (pvz., plastilino gabaliukui suteikti vis kitą formą).
Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan.	Kartu skaityti knygeles, „rašyti“ laiškus. Žaisti judrius žaidimus, kuriuose vaikams tenka vartoti vietą ir padėti nusakančius įvairius žodžius (pvz., žaidimas „Lobio ieškojimas“).
5 žingsnis. Tyrinėjimas	
Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties. Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą.	Vaikus skatinti stebėti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti įsivaizduojamus daiktus. Sudaryti galimybę suskaičiuoti, prognozuoti.
Paaikrina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.	Skatinti pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas, nukreipti savo dėmesį į ką nors kita ar atkreipti dėmesį dabar. Skatinti paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti. Vaikams pateikti tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, žemėlapių, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį.
5 žingsnis. Mokėjimas mokytis	
Norėdami ką nors išmokti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja.	Vaikus drąsinti, nebijoti suklysti ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, galvoti, kaip rasti atsakymą ar sprendimą. Pvz., kaip iš aplinkinių daiktų pasistatyti namą, kaip nulipdyti iš plastilino norimą daiktą.
Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina.	Pripažinti, kad vaikų sugebėjimas išlaikyti dėmesį ir domėjimasis aplinkiniu pasauliu didėja. Numatyti įvairios veiklos, kuri padeda mokytis tyrinėti ir pažinti aplinką.
Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...	Skatinti kalbėti apie savo žaidimus, kitą veiklą ir taip plėtoti jų refleksijos gebėjimus.
5 žingsnis. Inicjatyvumas ir atkaklumas	

Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.	Skatinti vaikus turiningiau išplėtoti jų pačių sumanymą.
Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai.	Veiklą vaikams pasiūlyti tik kaip motyvuojančią idėją, kurią jie galėtų sukonkretinti ir savaip įgyvendinti.
Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	Pagalbą vaikui teikti ne ką nors darant už jį, bet keliant mąstyti skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, skatinant bandyti daug kartų.
6 žingsnis. Aplinkos pažinimas	
Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.	Sudaryti vaikams galimybes pažinti gamtinę ir socialinę aplinką stebint artimiausius objektus, t. y. kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt. Organizuoti netolimas išvykas. Pagal galimybes keliauti pėsčiomis ir autobusais. Kartu su vaikais atlikti nesudėtingus bandymus, pvz., tirpinti medžiagas, daiginti sėklas, išardyti nebereikalingus prietaisus ir pan.
Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką. Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Papasakoja apie tradicines šventes. Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus gyvūnus ir augalus, suvokia bendrystėną naudą su mini fauna.	Siūlyti vaikams tyrinėti žemėlapius, gaublį. Supažindinti su giminės medžiu. Ekskursijos į tėvėlių darbovietes. Kviesti tėvelius papasakoti apie savo profesiją. Turėti grupėje kampilį su Lietuvos atributika. Pagal galimybes supažindinti vaikus su senoviniais rakandais, leisti juos išbandyti, lyginti juos su dabartine technika. Švęsti tradicines šventes. Naudoti vaizdo įrašus apie respublikoje švenčiamas tradicines šventes (pvz., Užgavėnės Rumšiškėse, žirgų lenktynės Dusetose ir kt.) fotoalbumus apie gamtą, kalbėtis apie tai, ką juose pamatė. Stebėti mini faunos gyvenimą įkurtuose vabalų ir vabzdžių nameliuose.

<p>Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>	<p>Skirti užduotis vaikui stebėti žvaigždes žiemą ryte einant į darželį ir pasakoti. Stebėti su vaikais įvairius gamtos reiškinius. Supažindinti su atliekų panaudojimo galimybėmis ir siūlyti daryti įvairius darbelius iš jų. Siūlyti stalo žaidimų, įvairių loto, vartyti žurnalus.</p>
<p>6 žingsnis. Skaičiavimas ir matavimas (forma, erdvė)</p>	
<p>Skaičiavimas Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičiumi žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis.</p>	<p>Skatinti vaiko norą sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmokti. Leisti pasirinkti vaikui įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, dalomąją medžiagą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas jis galėtų lavinti savo mąstymo ir skaičiavimo įgūdžius, formuoti svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius. Skatinti vaiką aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus.</p>
<p>Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2-3 pasikartojančiais elementais.</p>	<p>Mokyti vaiką kuo įvairesnėse aplinkose pastebėti įvairius sekų sudarymo būdus ir pasiūlyti kuo įvairesnės veiklos, kuria vaikas galėtų išbandyti matytus ir paties sugalvotus sekų sudarymo būdus.</p>
<p>Matavimas Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą.</p>	<p>Skatinti vaiką aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras.</p>
<p>Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.).</p>	<p>Matuoti pėdomis, sprindžiais, piršto storiu, lazdele ir pan. Pasiūlyti veiklą, formuojančią supratimą apie tvermės dėsnį (pvz., sudaryti sąlygas eksperimentuojant atrasti, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis gali būti supakuotas skirtingų formų pakuotėse). Sudaryti sąlygas atrasti, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės. Siūlyti žaidimus, veiklą, kurioje dalyvaudamas vaikas įgytų supratimą apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones ir būdus. Formuoti ir plėsti vaiko žodyną, reikalingą dalinant idėjomis apie daiktų dydžių santykius („šiek tiek didesnis“, „truputį mažesnis“, „didžiausias“, „mažiausias“ ir kt.).</p>

<p>Apibūdina daiktų vietą ir padėti kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, prieš, tarp, viduje, išorėje ir kt.</p>	<p>Pasiūlyti veiklą, kurioje aktyviai dalyvaudamas vaikas galėtų plėsti žodyną, reikalingą judėjimo kryptims, daiktų vietai nusakyti.</p>
<p>Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).</p>	<p>Žaisti žaidimus su smėlio laikrodžiu, žadintuvu. Atkreipti vaiko dėmesį į tai, ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę. Skatinti dažniau vartoti savaitės dienų pavadinimus. Kalbėtis apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus.</p>
<p>6 žingsnis. Tyrinėjimas</p>	
<p>Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą). Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose. Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų. Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tiksliai grupuoja ir klasifikuoja.</p>	<p>Sudaryti sąlygas tyrinėti gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes. Tyrinėti vabalus ir vabzdžius lopšelio-darželio teritorijoje įkurtuose nameliuose. Siūlyti atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. Vykdyti projekcinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams. Mokyti vaikus fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan. Grupėje turėti mikroskopą ir kitus galimus prietaisus, skirtus tyrinėti, mokyti ir skatinti vaikus jais savarankiškai naudotis. Skatinti vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusius klausimus knygoje, internete, jeigu mato, kad nepavyksta, pasiklaustų suaugusiųjų, kurie gali padėti.</p>
<p>6 žingsnis. Mokėjimas mokytis</p>	
<p>Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju.</p>	<p>„Ryto rato“ ir kitos veiklos metu pasikalbėti su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis, pastebėti vaiko norą ir sudaryti sąlygas to išmokti.</p>

<p>Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas.</p> <p>Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose.</p> <p>Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti.</p>	<p>Leisti, siūlyti vaikams naudotis imitaciniams žaidimams tinkamomis priemonėmis.</p> <p>Sudaryti sąlygas vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes.</p> <p>Supažindinti vaikus su enciklopedijomis, internetu, leidžiama, siūloma bei mokoma jais naudotis.</p>
<p>Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.</p>	<p>Kalbėtis su vaikais ne tik apie tai, ką jie jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai, kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis.</p>
<p>6 žingsnis. Iniciatyvumas ir atkaklumas</p>	
<p>Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas.</p>	<p>Sudaryti sąlygas grupėje vaikų sumanymus ir auklėtojo pasiūlytą veiklą plėtoti po keletą dienų, neardant vaikų susikurtos aplinkos, nebaigtų darbų.</p>
<p>Susidomėjęs ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam išitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.</p>	<p>Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų, sumanymų vaikų grupelių veiklai.</p> <p>Pastebėti vaiko sumanymus, juos palaikyti, padėti išplėtoti.</p>
<p>Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisėkus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.</p>	<p>Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas.</p> <p>Siūlyti vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų.</p>
<p>MENINĖ KOMPETENCIJA</p>	
<p>Ugdymosi pasiekimų sritys ir esminiai gebėjimai</p>	<p>Vertybinė nuostata</p>
<p>Meninė raiška: muzika, šokis, žaidimai, vaidyba, vizualinė raiška - spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p> <p>Estetinis suvokimas - pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.</p> <p>Kūrybiškumas - savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>	<p>Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</p> <p>Domisi, gėrиси, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</p>

	Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.
1 žingsnis. Meninė raiška	
<p>Muzika, šokis Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškingą mimiką, žaisdamas balso intonacijomis, garsais.</p>	<p>Dainuoti trumpas, vaiko pasauliui artimas dainas, lopšines vaikui ir su vaiku. Žaidinti, supti, kutenti, myluoti, jodinti, linksminti vaiką specialiai šiems tikslams skirtais žaidinimais ir liaudies žaidimais. Išraiškingai ir džiugiai bendrauti su vaiku, siekiant sukelti jam teigiamas emocijas. Į vaiko skleidžiamus garsus atsakyti balsu, perteikiant įvairias vokalines galimybes, o judesius atkartoti, palaukiant, kol vaikas atsakys judesiu. Reikėtų vaiką nešioti, ritmingai sūpuojant, kilnoti, judinti jo rankas ir kojas.</p>
<p>Žaidinimai ir vaidyba Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu.</p>	<p>Vaikui pradėjus kaip nors intonuoti, veikti, bandyti jam pritarti, veikti kartu. Drąsinti vaiką rodyti iniciatyvą, veikti, tyrinėti. Žaidinti su žaislu ir be jo, kalbėtis įvairiomis intonacijomis (švelniai, linksmi, meiliai, paguodžiančiai), naudoti įvairų tempą (greitą, lėtą). Teigiamas emocijas reikšti kiek pabrėžtinai, kad vaikas įsimintų. Tuos pačius žaidinimus, pokštavimus kartoti keletą kartų.</p>
<p>Vizualinė raiška Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepinėja, spaudinėja palikdamas pėdsakus. Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas apžiūrinėja, ragauja, varto.</p>	<p>Sudaryti sąlygas vaikams pamatyti žaismingą, elementarių pasikartojančių veiksmų suaugusiojo piešimą, lipdymą, kad vaikas pats panorėtų išbandyti vienokius ar kitokius veiksmus. Pasiūlyti vaikui saugių, geros kokybės, minkštų, ryškių dailės priemonių ir medžiagų, kad jomis ką nors veikdamas patirtų džiaugsmą.</p>
1 žingsnis. Estetinis suvokimas	

Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą, kai yra emociškai kalbinamas suaugusiojo, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius.	Kurti muzikinę aplinką, kurioje vaikas turėtų galimybę klausytis įvairių garsų ir malonių, švelnių melodijų, atliekamų balsu ar muzikos instrumentais.
1 žingsnis. Kūrybiškumas	
Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus.	Pasirūpinti, kad vaikas nuolat patirtų vis naujų išpūdžių. Aplinkoje pateikti smalsumą žadinančių daiktų – garsų, spalvų, žaislų, meno kūrinų – į kuriuos atkreiptų dėmesį. Išnaudoti visus 5 pojūčius (uoslės, skonio, regos, klausos, lytėjimo), suteikiant galimybę apžiūrėti ir tyrinėti aplinką. Duoti žaisti su įvairių spalvų, tekstūros, formų žaislais, leisti klausytis įvairių garsų, suteikti galimybę užuosti įvairius kvapus.
2 žingsnis. Meninė raiška	
<p>Muzika, šokis</p> <p>Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų-trijų garsų melodijas ar daineles.</p> <p>Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu.</p>	<p>Su vaikais klausytis įvairių stilių muzikos bei sudaryti muzikinę aplinką, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus.</p> <p>Dainuoti su vaiku trumpas, nesudėtingas, pasikartojančio teksto daineles, niūniuoti, kalbėti vieno aukščio tonu atskirus garsus ar žodžius.</p> <p>Parinkti įvairios muzikos ir garsų, skatinant vaikus judėti.</p> <p>Judant su vaikais išgauti kūno perkusijos garsus (plekšnoti per šlaunis, pilvą, skruostus, barbenti pirštais į grindis ar kt.).</p> <p>Suteikti vaikams pakankamai laiko tyrinėti įvairius judesius, žaidinti juos, naudojant plaštakų, galvos judesius, kykavimus.</p> <p>Sudaryti galimybes kartu su vaiku groti vaikiškais skambančiais žaislais, barškučiais, parūpinti medinių, plastmasinių žaislų, su kuriais vaikas galėtų veikti.</p>
<p>Žaidinimai ir vaidyba</p> <p>Žaidžiant žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus.</p> <p>Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais.</p>	<p>Žaidžiant su vaikais reikšti savo jausmus, norus, rodyti judesius ir veiksmus.</p> <p>Kalbėti maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatinti mėgdžioti veiksmus ir intonacijas.</p>

	Vedžiojant žaislą, kartoninę figūrėlę, parodyti, kaip galima veikti, skatinti vaiką pamėgdžioti ir atrasti savų veikimo būdų. Kartoti tuos pačius veiksmus, žodžius, balso intonacijas.
Vizualinė raiška Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi dailės priemonių paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį.	Matant, kad vaikas nori tęsti veiklą, pasiūlyti pasirinkti kitą popieriaus lapą, jau pažįstamų arba naujų piešimo priemonių bei medžiagos. Vaiko veiklai skirti daug dėmesio, pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais.
Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo su jomis būdus.	Sudaryti galimybes žaisti, tepti dažais, pašelioti, dėti spaudus ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos, paviršiaus popieriaus, daiktų.
2 žingsnis. Estetinis suvokimas	
Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.	Dainuoti vaikui, klausytis įvairios nuotaikos dainų, kontrastingos nuotaikos muzikos kūrinų, skatinti teigiamas, džiugias emocijas ir slopinti neigiamų emocijų proveržius. Leisti vaikams stebėti šokį gulint ar sėdint ant grindų, kad jie galėtų keisti pozą ir laisvai kūnu reaguoti į stebimo šokio sukeltus įspūdžius. Kartu su vaiku žaisti ir išraiškingai rodyti, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. Gąsdinimo, pasibaisėjimo emocijas reikšti išraiškingomis mimikomis ir intonacijomis, leidžiant vaikams pajusti ir suprasti, kad taip elgiamasi ne iš tikrųjų, o tyčia. Išdėlioti piešinius vaikui matomoje vietoje, kad jis galėtų prieiti ir vėl į juos pasižiūrėti. Pagirti, pasikalbėti apie jo kūrinėlį. Suteikti vaikui galimybę pažinti ir išbandyti įvairias dailės medžiagas ir priemones. Sudaryti galimybes vaikui matyti gražius gamtos, aplinkos vaizdus, spalvingas knygeles, dailės kūrinius.
2 žingsnis. Kūrybiškumas	
Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.	Parūpinti įvairių, atkreipiančių dėmesį, naujus potyrius žadinančių žaislų, medžiagų (skirtingų formų, tekstūros, spalvų), objektų, skleidžiančių garsus.

	Aplinka ir joje esantys žaislai, priemonės, naudojami veiklos metu, turėtų lavinti visus pojūčius.
Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktams tyrinėti.	Naudoti žaislus, kuriuos galima išardyti, išbandyti jų formas, pritaikant tinkamiausią, taip pat garsus skleidžiančius žaislus. Parūpinti priemonių ir skatinti veiklą, grindžiamą visų 5 pojūčių panaudojimu aplinkai tyrinėti. Pasiūlyti žaisti dailės priemonėmis ir medžiagomis, kad eksperimentavimo metu įgyta patirtis taptų pirmuoju žingsniu kūrybos link.
3 žingsnis. Meninė raiška	
Muzika Emocingai atliepia klausomus kūrinis – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan.	Klaudyti su vaikais dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinius ar trumpų instrumentinės muzikos kūrinių.
Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2-4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais.	Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas, imituojant jų tekstą judesiais.
Žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais.	Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, tekstą imituojant judesiais. Skatinti judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant.
Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu.	Grupėje turėti nesudėtingų vaikiškų muzikos instrumentų (ritminėmis lazdelėmis, būgneliais, barškučiais, varpeliais, mediniais šaukštais ir kt.), daiktų ir kartu su vaikais groti, klausytis jų skleidžiamų garsų. Tyrinėti instrumentų ir daiktų garsines galimybes, duodant vaikams laiko tyrinėti.
Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais.	Sudaryti sąlygas ir skatinti vaikus kurti, dainuojant apie tai, ką jie veikia, žaidžia, mato, girdi.
Šokis Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius.	Visas šokio veiklos rūšis stengtis atlikti kartu su vaikais tyrinėjant įvairius judesius, kartais atiduodant iniciatyvą vaikams ir kartojant jų atliekamus judesius. Vengti prašyti, kad vaikai kartotų jiems rodomus judesius.
Šoka spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių seką.	Skatinti vaikus šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas. Sudaryti sąlygas judesių sekas atlikti pagal įvairią muziką (greitą, lėtą).

	Kviesti vaikus, kurie norėtų parodyti sujungtas judesių sekas grupės draugams, aptarti jų pasirodymą, išryškinant teigiamas puses.
<p>Žaidimai ir vaidyba</p> <p>Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas.</p>	<p>Parūpinti įvairių žaislų, leisti jais naudotis.</p> <p>Žaidžiant drauge, reikšti įvairias emocijas, skatinti vaikus pasakoti, ką jie daro.</p> <p>Skatinti vaikus įsijausti į veikėjus, siužetą.</p> <p>Rodyti vaikams veiksmus ir leisti improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla.</p>
<p>Vizualinė raiška</p> <p>Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti. Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius.</p>	<p>Skatinti pasakoti apie savo piešinį.</p> <p>Nestabdyti vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, vaizduti tai, ką nupiešė.</p> <p>Stebėti vaiko raiškos procesą, paprašyti papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį.</p>
<p>Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, tapydamas, lipdydamas, spauduodamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.</p>	<p>Pasiūlyti eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis. Kalbėti apie tai, ką vaikas daro, skatinti išbandyti kitus būdus.</p>
3 žingsnis. Estetinis suvokimas	
<p>Atpažįsta, kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius.</p>	<p>Duoti klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių, kad vaikas juos įsimintų ir vėliau juos kartu aptarti.</p> <p>Pažiūrėjus drauge šokį, užduoti mąstymą skatinančius klausimus.</p> <p>Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis jų įrašų.</p> <p>Skatinti pasakoti apie savo ar kitų piešinį, aplinkoje pamatytus paveikslus ar knygelių iliustracijas.</p> <p>Nestabdyti vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, ką nors vaizduoti judesiais.</p>
<p>Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga.</p>	<p>Džiuginti vaikus ir padėti jiems kaupti muzikinius išpūdžius, skatinti atidžiai klausytis muzikos, ja gėrėtis.</p> <p>Stebėti trumpą vaidinimą (daug kartų tą patį).</p>

	<p>Stebėti vaiką tomis akimirkomis, kai jis grožisi, džiaugiasi gamtos ir kitos aplinkos daiktais ar reiškiniais, žaislais, savo išvaizda. Kalbinti, klausiti, kas jam gražu.</p>
<p>Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.</p>	<p>Pritarti vaiko komentarams, papildyti jo vertinimą kitais žodžiais. Pasidomėti, ar vaikui patiko vaidinimas. Akcentuoti, jog teatre viskas vyksta ne iš tikrųjų, o taip yra sugalvota, pramanyta, sužaista. Vaikams prieinamoje vietoje, jų akių lygyje, padėti profesionaliosios dailės, tautodailės kūrinių bei meniškų taikomiosios dailės dirbinių, kad retkarčiais juos būtų galima apžiūrėti, pasikalbėti apie juos.</p>
<p>3 žingsnis. Kūrybiškumas</p>	
<p>Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje.</p>	<p>Kurti saugią, džiaugsmingą, laisvą aplinką, kurioje vaikas gali eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga. Žinoti bendrystės su mini gyvūnija taisykles ir jomis vadovautis, stebėti jų ropojimą, skrydžius, šliaužimą ir kt. Siūlyti žaidimų su vandeniu: pilstyti, sverti, semti, laistyti. Lauke nesmarkiai lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai apdengus vaikus leisti braidyti po balas, taškyti vandenį, semti jį kibirėliais. Skatinti klausiti, domėtis, į klausimus atsakyti trumpai, bet aiškiai, siekiant sudominti ir skatinti toliau tyrinėti. Vaikus skatinti daryti taip, kaip iki šiol nedarė, pasirenkant kuo įvairesnių sprendimų. Veiklą organizuoti ir patalpose, ir lauke.</p>
<p>Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.</p>	<p>Skatinti savarankiškai, statyti smėlio pilis, joms dekoruoti naudoti gamtos dovanas, piešti, tapyti, žaisti.</p>
<p>4 žingsnis. Meninė raiška</p>	
<p>Muzika</p>	<p>Klausytis su vaikais muzikos kūrinių, gamtos garsų ir juos tyrinėti pasikalbant, pasakojant, aptariant.</p>

Klausydamasis ir tyrinédamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina.	
Dainuoja trumpas, aiškaus ritmo autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes.	Dainuoti su vaikais trumpas, aiškaus ritmo kūrybos dainas, jas imituoti judesiais. Aptarti padainuotas dainas.
Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui.	Sudaryti galimybę vaikams žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius atliekant nesudėtingus judesius – eiti, bėgti rateliu, sukstis po vieną ir už parankių, mojuoti, ploti ir t. t.
Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsédamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams.	Parūpinti įvairių vaikiškų muzikos instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti. Grupėje turėti įvairios gamtinės medžiagos ar buities atliekų daiktų ir kartu su vaikais pasigaminti namų darbo muzikos instrumentų. Skatinti vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiais melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Pastebėti ir įvertinti vaikų bandymus kurti savo dainas, ritmus, melodijas, pasiūlyti spontaniškai kurti patiems.
Šokis Žaidžia vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus, šoka trijų-keturių natūralių judesių šokius.	Drauge su vaikais žaisti vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, skatinti juos interpretuoti, sugalvoti savo judesių vietoj žinomų.
Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką.	Kuriantį vaiką skatinti naudoti natūralius, su jokių šokio žanru nesusijusius judesius.
Žaidimai ir vaidyba Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuriam dialogą tarp veikėjų, išraiškiai intonuoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas.	Parūpinti žaidimams tikrų daiktų: virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų. Parodyti, kur yra ir kaip galima žaisti su stalo teatro pirštinių lėlėmis. Paskatinti aprenkti lėles savo sumanytais veikėjais, kurti situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus. Pamačius aktorių parodytą spektaklį darželyje, siūlyti vaikams patiems pažaisti teatrą. Drauge su vaiku eiti ratelius, parodyti judesių, veiksmų, paaiškinti, kas jais vaizduojama, skatinti juos kartoti laisvai, savaip.

	Nelyginti vaiko išraiškos su kito vaiko ar vaikų. Mokyti pabaigus žaisti nusilenkti.
<p>Vizualinė raiška</p> <p>Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija.</p> <p>Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą.</p> <p>Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika.</p>	<p>Laikytis nuostatos, kad vaikas ne pirmiau išmoksta, o paskui kuria, bet kurdamas mokosi.</p> <p>Turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžių ir emocijų, stebėti vaiko raišką ir kūrybą, padėti realizuoti idėjas ir sumanymus. Aprūpinti priemonėmis ir medžiagomis, stiprinti vaiko pasitikėjimą, palankiai vertinti kūrybos savitumą, išradingumą, įdėtas pastangas ir kt.</p>
<p>Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas.</p> <p>Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.</p>	<p>Žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis.</p> <p>Padėti vaikams suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų galima sukurti originalių, gražių darbų.</p>
4 žingsnis. Estetinis suvokimas	
<p>Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti.</p>	<p>Sudaryti galimybes vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose.</p> <p>Atkreipti dėmesį į tinkamą vaiko elgesį, palaikyti jo norą, pasidžiaugti, pagirti.</p> <p>Paprašyti vaiko pasakyti ir parodyti, kaip jis būtų ką nors daręs.</p> <p>Atkreipti vaiko dėmesį į pabaigą, paklausti, kokia ji – laiminga ar liūdna?</p> <p>Pasikalbėti, kokius potyrius pavyko papasakoti piešiniu naudojant vienokias ar kitokias dailės raiškos priemones.</p>
<p>Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką.</p>	<p>Sudaryti sąlygas klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatinti reikšti savo išgyvenimus, paprašyti pasakyti, kaip jaučiasi, ką pajuto?</p> <p>Būti greta vaikui apžiūrinėjant meno kūrinius, daiktus, žaislus, ugdyti estetinį jautrumą – pritarti, papildyti jo išsakytas mintis.</p> <p>Kasdienėje veikloje kalbant su vaikais nuolat vartoti pagiriamuosius žodžius.</p>

<p>Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.</p>	<p>Skatinti klausant, apžiūrint meno kūrinis kalbėti apie savo ir kitų darbelius: kodėl patinka, kuris gražesnis, kuris linksmiausias, kokių spalvų ar formų, kuri norėtum dar išgirsti, pamatyti, kodėl? Pažiūrėjus šokį, aptarti, atsakyti į klausimus: „Kaip?“ „Kodėl?“ Kalbėtis su vaiku apie spalvas paletėje, kurios spalvos jiems atrodo linksmos arba liūdnos, tyrinėti spalvų maišymosi efektus. Stebėti, kad vertindami neįskaudintų vieni kitų. Dažniau atkreipti vaikų dėmesį į tai, kas gražu, gera. Padėti vaikui ugdytis pasitikėjimą savimi, pritarti, padrašinti tęsti savo kūrybą.</p>
<p>5 žingsnis. Kūrybiškumas</p>	
<p>Įžvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes.</p>	<p>Skatinti išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemone, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams (žaisti, vaidinimui kurti, dekoracijoms puošti), kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus. Suteikti laisvės, erdvės, laiko, pasiūlant naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, kuriuos vaikai gali panaudoti kurdami vaidinimus, rinkdamiesi jiems patinkančią veiklą, režisuodami savo pačių sugalvotas istorijas. Lavinti kūrybinį mąstymą – lankstumą, gausumą, detalumą, originalumą. Prašyti kuo tiksliau apibūdinti kūrinį, išdailinti piešinį ir pan. Užduodant netikėtus, fantastinius klausimus, skatinti vaiką išsakyti originalias mintis. Vaiko prašyti drąsiai išsakyti visas į galvą atėjusias idėjas: nupiešti, išreikšti vaidyba, atlikti kuo įvairesnius judesius, sukurti.</p>
<p>Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas.</p>	<p>Skatinti džiaugtis savo kūriniais, aptarti, kokias sugalvotas idėjas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiame gyvenime. Aptarti, ką naujo, originalaus pavyko sukurti, svarstyti, kaip galėtų patobulinti panašų kūrinį kitą kartą.</p>

Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Girti, įdomiausius posakius, klausimus, skatinti idėjomis pasidalyti grupėje, kad vaikai pajustų, jog originalūs atsakymai ir mintys yra vertinami.
5 žingsnis. Meninė raiška	
<p>Muzika Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniai. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius.</p>	Sudaryti sąlygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos, pakviečiant į darželį profesionalius muzikantus. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar vakaronės.
Dainuoja trumpas, aiškaus ritmo autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes.	Dainuoti su vaikais vienbalses ir dialogines dainas. Skatinti dainuoti individualiai išmėginant, kaip skamba balsas grupėje, salėje, lauke ir kitur. Skatinti dainuoti atliekant įvairius darbus.
Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus.	Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritarti dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams. Kartu su vaikais apžiūrėti įvairius instrumentus, juos išmėginti, pasigaminti savo instrumentų ir tyrinėti jų skambėjimo galimybes, tembru.
Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms.	Drauge su vaikais kurti ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms balsu ar muzikos instrumentu. Paskatinti vaikus kurti judesius rateliui, žaidimui. Pasidžiaugti, pagirti vaikus už jų originalumą, drąsą, norą kurti.
<p>Šokis Šoka sukamuosius autorinius ir penkių-šešių natūralių judesių šokius.</p>	Drauge su vaikais šokti paprastus savo forma, t. y. sukamuosius ratelius.
Šoka improvizuotai kurdamas penkių-šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus).	Vaikų sugalvotas judesių sekas rodyti visiems ir klausti vaikų, ką jie matė. Padėti vaikams sieti pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartoti frazes, pvz.: „bėgo greitai kaip vilkas“, „šokinėjo aukštai kaip varlė“, „šliaužė lėtai kaip vėžlys“.

<p>Vaidyba Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas.</p> <p>Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes.</p> <p>Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis.</p> <p>Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3-4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.</p>	<p>Pasekus ar paskaičius pasaką, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinti patiems vaidinti.</p> <p>Parodyti, kaip galima judėti ir kalbėti-intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą: katinas juda ryžtingai, meškinas – lėčiau, nerangiau, zuikis – greičiau, emocionaliau.</p> <p>Klausti, kaip galėtų judėti ir kalbėti-intonuoti fantastinis veikėjas – ateivis iš kosmoso?</p> <p>Stebėti vaikų vaidinimus stengiantis suprasti, palankiai vertinti. Jei kas nors neaišku, paklausti, pvz., „Ką atsakė šienpjoviai?“ Parodyti, kaip galima keisti kostiumus, dekoracijas.</p> <p>Drauge žaisti muzikinius žaidimus ir ratelius, parodyti ir skatinti laisvai, savaip kartoti veiksmus. Aiškinant siužetą, padaryti pauzes, kad vaikas galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti.</p> <p>Pasidžiaugti vaiko sukurtais veiksmais, jų emocionalumu, išraiškingumu. Įtraukti vaiką į dekoracijų, kostiumų kūrimą ir išdėstymą.</p> <p>Klausti jo nuomonės, atsižvelgti į sumanymus.</p>
<p>Vizualinė raiška Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales.</p> <p>Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino.</p> <p>Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti.</p>	<p>Svarbu turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžius, kad vaiko kūrybinė raiška nebūtų skurdi, pvz.: skatinti juos tyrinėti artimiausią aplinką, dalyvauti renginiuose, stebėti meno kūrinius, žmonių ir gyvūnų gyvenimą, klausyti istorijų bei patiems jas pasakoti ir kt.</p> <p>Pradedant vaizduoti žmogaus judesius, svarbu tyrinėti kūno galimybes (gali lankstytis, šokinėti, suktis), stebėti kitų judesius (šokėjų, sportininkų), patiems išbandyti įvairius judesius ir pozas.</p>
<p>Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).</p>	<p>Kalbėtis su vaiku apie jo kūrinėlį, diskutuoti, ką, kodėl ir kaip jis pavaizdavo. Ką ir kodėl norėjo išreikšti, kodėl pasirinko tokias priemones ir kt.</p> <p>Aiškintis, ką jis dar norėtų papasakoti, sukurti.</p> <p>Drąsinti kurti smulkesnių detalių, gamtinės medžiagos, mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius, dėlioti vaisių ir daržovių mozaikas Rudenėlio šventei.</p> <p>Skirti pakankamai laiko, kad vaikai galėtų pasinerti į sumanymų realizavimo procesą, veikti kūrybingoje aplinkoje.</p>

	<p>Numatyti vaikų kūrybingumą skatinančių meno projektų (pvz., muzikos ir dailės projektas „Aš piešiu muziką“).</p> <p>Sudaryti sąlygas kurti, reikšti savo potyrius, išpūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis, (pvz., piešiant gamtoje, ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, šlapio sulamdyto popieriaus, laikraščio, piešti plunksna, kitu teptuko galu, pagaliuku, akmenėliu ir kt.).</p> <p>Padėti vaikui išsaugoti kompiuterine grafika sukurtus vaizdus, skatinti apie juos pasakoti, sugalvoti pavadinimus.</p>
5 žingsnis. Estetinis suvokimas	
<p>Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla.</p> <p>Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.</p> <p>Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais.</p>	<p>Skatinti vaikus savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instrumentu.</p> <p>Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius filmukus.</p> <p>Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius.</p> <p>Skatinti stebėti menininkų kūrybos procesą bei patiems kartu kurti, nes estetinį suvokimą ir jautrumą vaikas geriausiai ugdo veikdamas, kurdamas, apie tai kalbėdamas, aiškindamas.</p> <p>Sudominti vaikus patrauklia ir malonia veikla paties auklėtojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais.</p> <p>Išklausti vaiką ir pačiam pasakoti apie savo kūrybinius sumanymus.</p> <p>Gamta yra pats stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl reikėtų skatinti vaikus įvairiausiais būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį.</p> <p>Nuolat ugdyti vaikų estetinį skonį, atkreipiant dėmesį į kasdien vaiko aplinkoje esančius daiktus, statinius, drabužių puošybą, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką.</p>
<p>Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus: siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus.</p>	<p>Skatinti vaikus domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptarti turinį, nuotaiką ir muzikos instrumentų tembras.</p>

<p>Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas</p>	<p>Sugalvoti įvairių būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti matyto kūrinio siužetą: žiūrėti pasakojimo videoįrašą, klausyti ausinėmis audioįrašo, pasakoti draugui „telefonu“ ir kt. Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius filmukus. Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. Sudaryti galimybę vaikams stebėti vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomosios – dekoratyvinės (keramikos, tekstilės, odos, amatų, liaudies meistrų dirbinių ir kt.) dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. ugdymo įstaigoje, parodose, galerijose, mugėse, šventėse, tradiciniuose renginiuose.</p>
<p>Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.</p>	<p>Sukurti situacijų, kad vaikas galėtų meno kūrinius, savo ir kitų meninę veiklą vertinti savaip lygindamas. Paskatinti kiekvieną išsakyti savo nuomonę. Paklausti, kaip dar kitaip galėtų apie muziką, šokį, vaidinimą pasakyti, ką dar tai galėtų reikšti ir pan. Kasdienėje veikloje suteikti galimybę suprasti ir pajusti, kad tiesa, gėris ir grožis visada teikia džiaugsmą ir pasitenkinimą. Prašyti papasakoti apie savo dailės kūrinius, pateikti į meninius sprendimus orientuotų klausimų, pvz.: „Kuriame piešinyje geriausiai pavyko pavaizduoti išvyką į zoologijos sodą?“ „Kuriame piešinyje pavyko nupiešti tamsiai arba šviesiai žalią eglutę?“ „Kodėl tau taip patinka nupiešta karalaitė?“</p>
<p>5 žingsnis. Kūrybiškumas</p>	
<p>Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus.</p>	<p>Skatinti kūrybiškumą, laisvai reikšti idėjas, užduoti daug atvirojo tipo klausimų: „Kaip?“, „Ką dar?“, „Kas būtų?..“ ir pan.). Klausti ir drąsinti, kad idėjų būtų kuo daugiau. Ugdyti mąstymo lankstumą skatinti išsakyti, pavaizduoti kuo įvairesnes idėjas.</p>

	Ugdyti originalumą – prašyti išsakyti idėjas taip, kad niekas kitas taip nesugebėtų, drąsinti fantazuoti, kurti, nebijoti savo idėjų, sakyti visa, kas tik ateina į galvą.
Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį.	Ugdyti fantaziją, žaidžiant ir kuriant nerealias, bet prasmingas situacijas (įsivaizduokime, kad mes einame džiunglėmis...) Suteikti galimybę ir skatinti atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės. Pasiūlyti įdomios veiklos ir patirties, skatinant patirti naujų išgyvenimų. Skatinti dalytis praeityje išgyventa įdomia patirtimi, veikla, kelionių įspūdžiais ir nuotykiams su kitais vaikais. Vengti vertinti, „rūšiuoti“ vaikus „pagal pasiekimus“ (kūrybos produktai nevertinami, nelyginami vieni su kitais, nerenkami geriausieji kūriniai, vaikai nesivaržo vieni su kitais). Priimti ir palankiai vertinti visokius atsakymus, bet kokio lygio veiklos rezultatus, visais atvejais surandant, pastebint ir išsakant tai, už ką būtų galima juos pagirti.
Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu.	Pateikti įvairių medžiagų, žaislų priemonių, skatinant vaiką kurti iš jų naujus produktus po vieną ar grupelėse. Skatinti dalytis idėjomis, dirbant porose ir (ar) grupelėse, kartu priimti sprendimus. Organizuoti projektus, grupinę veiklą. Mokyti mokytis ir dirbti grupėje, kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiems nieko pasakyti. Mokymo dalytis idėjomis, pavyzdys: – Jūs abu norite piešti šia spalva, bet ji yra tik viena. - Ką jūs galite padaryti, kad ja pasidalintumėte? Tokie pokalbiai turėtų vykti nedidelėse grupelėse.
6 žingsnis. Meninė raiška	
Muzika Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus.	Sudaryti vaikams sąlygas klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos. Klausytis tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus.

<p>Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja.</p> <p>Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą.</p>	<p>Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas ir skatinti juos dainuoti visur, kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant, bendraujant, žaidžiant.</p> <p>Pamokyti vaikus dvibalsio dainavimo, dainuojant trumputes daineles kanonu.</p>
<p>Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses.</p>	<p>Pasirūpinti, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotų natų, muzikos įrašų, klausymosi aparatūrą, video įrašų apie žymius muzikantus ir jų muzikavimą.</p> <p>Groti kartu ir paskatinti vaikus groti melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais muzikines pjeses.</p> <p>Išsirinkti dirigentą, kuris diriguotų orkestrui.</p> <p>Pamokyti vaikus sekti dirigento judesius, kad jie kartu galėtų pradėti ir baigti kūrinėlį.</p>
<p>Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui.</p> <p>Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai.</p>	<p>Žaisti su vaikais kompozitorius, skatinant kurti melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėlėms.</p> <p>Mokyti dalį teksto dainuoti, dalį kalbėti, pratinantis dainuoti „kaip operetėje“.</p> <p>Su vaikais žaisti muzikinius dialogus, vietoje kalbos dainuojant.</p> <p>Improvizuoti, kurti judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, dainoms, šokiams.</p>
<p>Šokis Šoka sudėtingesnius ratelius, autorinius ir natūralių judesių šokius.</p>	<p>Atlikti nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius.</p>
<p>Šoka improvizuotai kurdamas septynių-aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus.</p>	<p>Siūlyti vaikams stebėti gamtą gyvai, atkreipti dėmesį, kaip kokie gamtos reiškiniai ir aplinkos objektai juda ar nejuda, ir ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas.</p>
<p>Vaidyba Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas.</p> <p>Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką.</p> <p>Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius, perteikia veikėjo mintis, emocijas.</p>	<p>Skatinti vaikus žaisti – vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus.</p> <p>Pasiūlyti naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, parodyti, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiems tikslams.</p> <p>Žaisti muzikinius žaidimus ir eiti ratelius, sudaryti sąlygas vaikams išgyventi pasitenkinimą, reikšti savo norus ir jausmus pagal skirtingas to paties siužeto situacijas.</p>

<p>Vizualinė raiška Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus.</p>	<p>Suteikti galimybę pamatyti tautodailės, taikomosios dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno kūrinius, menininkų kūrybos procesą artimoje aplinkoje, parodose, muziejuose, tradicinėse šventėse. Įsižiūrėti bei apibūdinti, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija (ji gali būti rami, aštri, virpanti, gali šokinėti, suktis, gali tyliai ir garsiai skambėti, gali pasakyti apie skirtingus kvapus – rožės ar česnako), spalva gali skleisti šilumą ar šaltį, ant popieriaus išpūstų į šonus dažų dėmė gali priminti skrendantį paukštį ir pan. Suteikti galimybę vaikams kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais (skaičiais, raidėmis). Kurti savo inicialais asmeninę kortelę, atviruką, paveikslėlį.</p>
<p>Sumanymams įgyvendinti pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.</p>	<p>Eksperimentuoti ir atidžiau įsižiūrėti į įvairių medžiagų ir technikų teikiamas. Padaryti vaikams patikusią fragmentų atspaudus. Sudaryti galimybę netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes: atliekant eksperimentą „Sprogstančios spalvos“ (naudojant maistinius dažus, pieną ir skystą muilą), piešiant stiklo kamuoliukais, bandant spalvų maišymąsi per nutiestus tarp spalvoto vandens indelių popierinio rankšluosčio tiltus, mėgaujantis ebru (tapyba ant vandens) ir t. t. Esant galimybei padrąsinti vaikus įvairiapusei kūrybinei raiškai, kūrybai skaitmeninėmis priemonėmis (programomis <i>Paint</i>, <i>Paintbrush</i>, <i>Corel</i>, <i>Photoshop</i> ir kt.). Kaupti elektroninius arba popierinius vaikų kūrybos albumus (kompiuterinius piešinius, sukurtų kompozicijų nuotraukas ir kt.).</p>
<p>6 žingsnis. Estetinis suvokimas</p>	
<p>Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba.</p>	<p>Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir įvairesnių muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankytis parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirke ir kitur. Pasikalbėti apie patirtus įspūdžius, pasidalyti savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugti pastebėtu grožiu.</p>

	<p>Žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimų, klausytis jų įrašų, žiūrėti animacinių filmukų.</p> <p>Skatinti pastebėti subtilesnes veikėjų kalbos intonacijų, poelgių, veiksmų, kostiumų, lydinčios muzikos, dekoracijų detales.</p> <p>Sudaryti galimybę vaikui, kitiems girdint ir matant, pasidžiaugti savo ir kitų kūryba bei kasdiene veikla.</p> <p>Demonstruoti jo kūrinėlius, ruošti visų vaikų arba autorines parodėles, sudaryti individualius albumus arba kaupti skenuotų kūrinių elektroninius variantus, juos retkarčiais persiųsti tėveliams, kad vaikas girdėtų ir jų pagyrimą bei atsiliepimus.</p> <p>Palaikyti ir skatinti vaiko norą siekti grožio, pagirti už jo pastangas, parodyti kitiems, užrašyti vaiko pasakojimą ir prisegti prie demonstruojamo darbėlio, kad pamatytų, kad jo noras siekti grožio yra pastebėtas ir vertinamas.</p>
<p>Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu.</p> <p>Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu.</p>	<p>Skatinti vaikus aptarti stebėtą ar klausytą meno kūrinį.</p> <p>Skatinti geranoriškai vertinti kitų saviraiškos ir kūrybos bandymus, išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę.</p> <p>Komentuoti kūrinius.</p> <p>Sudaryti sąlygas suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti.</p> <p>Patiems dalyvauti jį puoselėjant: nelaužyti medžių, neskriausti gyvūnėlių, dalyvauti medelių sodinimo akcijose, atskrendančių paukščių sutiktuvėse ir kt. Gėrėtis gerai atliktu darbu, išsakyti nuomonę apie prastą.</p> <p>Pratinti gražiai elgtis viešose vietose (teatre, koncerte, parodoje, prekybos centre).</p> <p>Skatinti suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodytų gražiai.</p> <p>Siekti, jog vaikas ugdytūsi gebėjimą pamatyti bei tinkamai vertinti savo ir kitų išorės grožį, ieškoti tinkamiausių būdų.</p> <p>Pasivaikščiojimo metu lauke ar darželio aplinkoje pastebėti ir įsižiūrėti į detales, atrasti gražius daiktus, gamtos ar miesto vaizdus.</p> <p>Esant galimybei fotografuoti, kaupti atspausdintus arba elektroninius vaizdus, peržiūrėti naudojant multimediją.</p>

	<p>Džiaugtis pastabumu, gražiais užfiksuotais vaizdais.</p> <p>Kalbėtis, ką jis pats pakeistų aplinkoje, kad būtų gražiau, kurti ir realizuoti įvairius projektus.</p> <p>Diskutuoti, išnaudoti visas galimybes vaiko estetinėms vertybėms puoselėti.</p> <p>Dažnai klausytis įvairių muzikos kūrinių (dainų, šokių, simfoninės muzikos, operos ar baleto ištraukų), paskatinti vaikus susikaupti, išklausius savo mintimis pasidalyti su pedagogu ir draugais.</p> <p>Užduoti klausimų apie skambėjusią muziką, atlikėjus.</p> <p>Skatinti aptarti stebėtą šokį, atkreipti dėmesį į šokėjų judesius, kostiumus, šokio muziką ir pan.</p> <p>Skatinti reikšti įvairių nuomonę leidžiant suprasti, kad visokia nuomonė yra priimtina.</p> <p>Pasamprotauti, ką teatre veikia aktorius, suteikti galimybę pasikalbėti, užduoti jiems klausimų apie teatrą.</p> <p>Kalbėtis vaikui suprantama kalba apie vizualaus meno kūrinius ir jų kūrybos raiškos priemones – kompoziciją, spalvą, formą, siluetą, proporcijas, padėtį erdvėje ir plokštumoje.</p> <p>Paskatinti realizuoti kilusius sumanymus čia ir dabar.</p> <p>Diskutuoti ieškant vienokių ar kitokių meninių sprendimų.</p>
6 žingsnis. Kūrybiškumas	
<p>Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų.</p>	<p>Siūlyti įvairios veiklos ne tik patalpoje, bet ir lauke, skatinant pamatyti naujus, iki tol nepastebėtus įvairius gamtos reiškinius skirtingais metų laikais.</p> <p>Stebėti augalų, paukščių gyvenimą.</p> <p>Nuolat atkreipti dėmesį į visus žmogaus pojūčius.</p> <p>Mokytis pastebėti, įsiklausyti, užuosti, paliesti ir pajusti.</p>
<p>Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja.</p>	<p>Kelti probleminius klausimus.</p> <p>Išvardyti kuo daugiau daikto naudojimo būdų (pvz., kaip dar galima panaudoti šaukštą, plastikinius butelius?).</p>

	Prašoma suvaidinti kokia nors tema trumpą siužetą, padalijus vaikus į dvi grupes (vieni vaidina, kiti spėja, kas ten vaidinama). Pasakos kūrimas sėdint ratu. Fantastinio gyvūno piešimas (po vieną ar grupelėse).
Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų.	Kurti žaidybines ir tyrinėjimo aplinką suteikiant įvairių reikiamų priemonių ir medžiagų.
Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.	Skatinti perkurti pasakas.

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Pažangos ir pasiekimų vertinimas svarbus visiems ugdymo dalyviams – vaikams, pedagogams, tėvams. Tik įvertinę vaiko raidos pakopą, jo dabartinius pasiekimus, gebėjimus, žinodami jo poreikius, pomėgius, galime planuoti veiklą, kurti aplinką, pasirinkti tinkamiausias priemones, būdus ir metodus siekti pažangos.

Vertinimo paskirtis:

- Padėti vaikui pažinti save, suprasti savo ypatybes, bręsti kaip asmenybei.
- Kaupti informaciją apie vaiko patirtį, pasiekimus, pažangą. Pedagogui informacija apie vaiko pasiekimus ir pažangą padeda išvelgti jo vystymosi galimybes, nustatyti problemas, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymą ir vertinimą.
- Vertinimo informacija padeda pedagogui įsivertinti savo darbo kokybę, koreguoti ugdymo turinį ir metodus, nustatyti pedagogo ir įstaigos darbo sėkmę, priimti pagrįstus sprendimus dėl tolesnės veiklos.
- Vaiko pasiekimai vertinami ne specialiai sukurtose, bet realaus kasdieninio vaiko gyvenimo situacijose.
- Pagrindinis vaiko pasiekimų vertintojas yra mokytojas.
- Vaiko pasiekimus gali vertinti kiti įstaigos specialistai.
- Vaiko pasiekimų vertinimo procese gali dalyvauti tėvai, vaikai.

- Informacija tėvams apie vaiką pateikiama jiems suprantama kalba.

Vertinimo būdai:

Vaiko stebėjimas – pagrindinis jo pasiekimų vertinimo būdas. Vaiko fizinė, socialinė, emocinė ir pažinimo veikla vertinama remiantis kasdieniniu vaiko stebėjimu, jo klausymu, išgirdimu, įsiklausymu.

Vaikų vertinimas atliekamas analizuojant realios veiklos, nuotraukų, kalbos užrašų, piešinių ir elgesio rezultatus.

Vaiko ugdymo pasiekimų vertinimo tvarka

Vaikų pasiekimai vertinami du kartus per metus (rudenį ir pavasarį) ir tarpinis vertinimas esant poreikiui (sausio mėn.). Pasiekimų vertinimo mokslo metų pradžioje tikslas – atsižvelgiant į realius vaiko gebėjimus bei patirtį, numatyti vaiko tolesnio ugdymo gaires, išsiaiškinti vaikus, kurie turi specifinių poreikių, pažinti vaiką, jo individualybę, padėti vaikui tapti pripažintam, mėgstamam, įdomiam. Atliekant vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimą pedagogas vadovaujasi įstaigos ugdymo(-si) programa kaip kriterijumi, stebint vaikų ugdymąsi ir vertinant jų pasiekimus ir pažangą.

Vertinimo medžiaga, atskleidžianti vaiko pasiekimus saugoma vaiko pasiekimų aplanke. Aplanke kaupiami vaiko dailės ir kt. darbeliai, ir/ ar sukurtos knygelės, ir/ ar vaiko klausimai, ir/ ar pasakojimai, ir/ ar samprotavimai, ir/ ar žodinė kūryba, ir/ ar išsakytos idėjos, ir/ ar nuotraukos, įvairūs vaiko veiklos stebėjimo užrašai, specialistų komentarai, vertinimo diagramos ir kt.

Sukaupta medžiaga naudojama kryptingam ugdomojo proceso planavimui.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė E. Judėjimo džiaugsmas. Vilnius, 1996.
2. Adaškevičienė E. Vaikų sveikatos ugdymas. Vilnius, 1999.
3. Aktyvaus mokymosi metodai. Vilnius, 1996.

4. Ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas, 2008.
5. Aukime sveiki ir stiprūs. Vaikų sveikatos ir fizinio ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius, 1998.
6. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Švietimo aprūpinimo centras, Vilnius, 2003.
7. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2014.
8. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2015.
9. Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika. Vilnius, 2005.
10. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 5 d. Lietuvos respublikos įsakymu Nr. 1-983.
11. Lietuvos Respublikos seimo nutarimas 2012 m. gegužės 15 d. Nr. XI-2015. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“.
12. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2011, Nr.38-1804).
13. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius, 2001.
14. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Vilnius, 2014.
15. Szarkowicz. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje, 2006.

PRITARTA

Raseinių lopšelio-darželio „Liepaitė“
2021 m. balandžio 21 d. tarybos posėdžio
nutarimu (protokolo Nr. 21)

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Raseinių rajono savivaldybės administracija
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl pritarimo Raseinių lopšelio-darželio "Liepaitė" ikimokyklinio ugdymo programai
Dokumento registracijos data ir numeris	2021-05-21 Nr. A1-533
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Edmundas Jonyla Direktorius
Parašo sukūrimo data ir laikas	2021-05-21 10:16
Parašo formatas	Ilgalaikio galiojimo (XAdES-XL)
Laiko žymoje nurodytas laikas	2021-05-22 05:44
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA-A
Sertifikato galiojimo laikas	2020-05-08 11:38 - 2023-05-08 11:38
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Raimonda Petraitienė Vyriausiasis specialistas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2021-05-21 13:45
Parašo formatas	Ilgalaikio galiojimo (XAdES-XL)
Laiko žymoje nurodytas laikas	2021-05-21 13:45
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA-A
Sertifikato galiojimo laikas	2018-07-18 20:46 - 2021-07-17 20:46
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Rasa Chmieliauskienė Vyriausiasis specialistas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2021-05-21 15:16
Parašo formatas	Ilgalaikio galiojimo (XAdES-XL)
Laiko žymoje nurodytas laikas	2021-05-21 15:17
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016
Sertifikato galiojimo laikas	2018-05-31 08:58 - 2023-05-30 23:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	0
Pridedamo dokumento sudarytojas (-ai)	-
Pridedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	LIEPAITĖS programa 2021 m.(1).docx
Pridedamo dokumento registracijos data ir numeris	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Elpako v.20210511.1
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Tikrinant dokumentą nenustatyta jokių klaidų (2021-05-24)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2021-05-24 nuorašą suformavo Asta Pagarauškaitė
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	-